

Archeologische opgraving

Eindrapport

IZEGEM 't PANDJE

(prov. West-Vlaanderen)

Auteur: Jeska PEPERMANS
Redactie: Thomas APERS, Christof VANHOUTTE

Projectcode: 2018K51

Projectcode:	2018K51
Locatiegegevens:	Izegem, Mentenhoekstraat
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied:	X: 67725, Y: 179487 X: 67817, Y: 179689
Bijstelling opgegraven zone GGA:	X: 67729, Y: 179488 X: 67778, Y: 179545
Kadastergegevens:	Izegem, Afdeling 4, Sectie D, 174D4, 171L4 (zie plan in Figuur 11)
Topografische kaart:	zie plan in Figuur 10
Erkend archeoloog:	Thomas Apers
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2016/00110
Veldwerkleider:	Jeska Pepermans
Archeologisch team:	Katleen Couchez, Aamer Selmo, Lisa Weyts, Rosalie Vincent
Bevoegde Vlaamse overheid:	Stani Vandecatsye (Erfgoedconsulent Archeologie, Onroerend Erfgoed)
Plannen:	Jeska Pepermans
Conservatie:	Ansje Cools
Fysische antropologie:	April Pijpelink
Materiaaltekeningen:	Bert Mestdagh
Alle betrokken actoren:	Thomas Apers (erkend archeoloog projectleider), Christof Vanhoutte (erkend archeoloog), Jeska Pepermans (veldwerkleider), Katleen Couchez (assistent-archeoloog), Aamer Selmo (assistent-archeoloog), Lisa Weyts (assistent-archeoloog), Rosalie Vincent (assistent-archeoloog), Maarten Dejonghe (contactpersoon initiatiefnemer), Ansje Cools (conservatie), April Pijpelink (fysisch antropologisch onderzoek), Bert Mestdagh (materiaaltekeningen), Willem Hantson (wetenschappelijke advisering), Pierre Legrand (aardkundige), Bart Blomme (heemkundige kring Ten Mandere)
Opgravingsplan op bouwplannen	zie bijlage 5
Begindatum onderzoek:	10/12/2018
Einddatum onderzoek:	18/12/2018
Relevante termen thesauri:	metaaltijden, ijzertijden, late ijzertijd, brandrestengraf, vroeg-Romeins, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, WO I, opgraving
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Titel:	Archeologische opgraving Izegem 't Pandje (prov. West-Vlaanderen). Eindrapport.
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

0. INHOUDSTAFEL

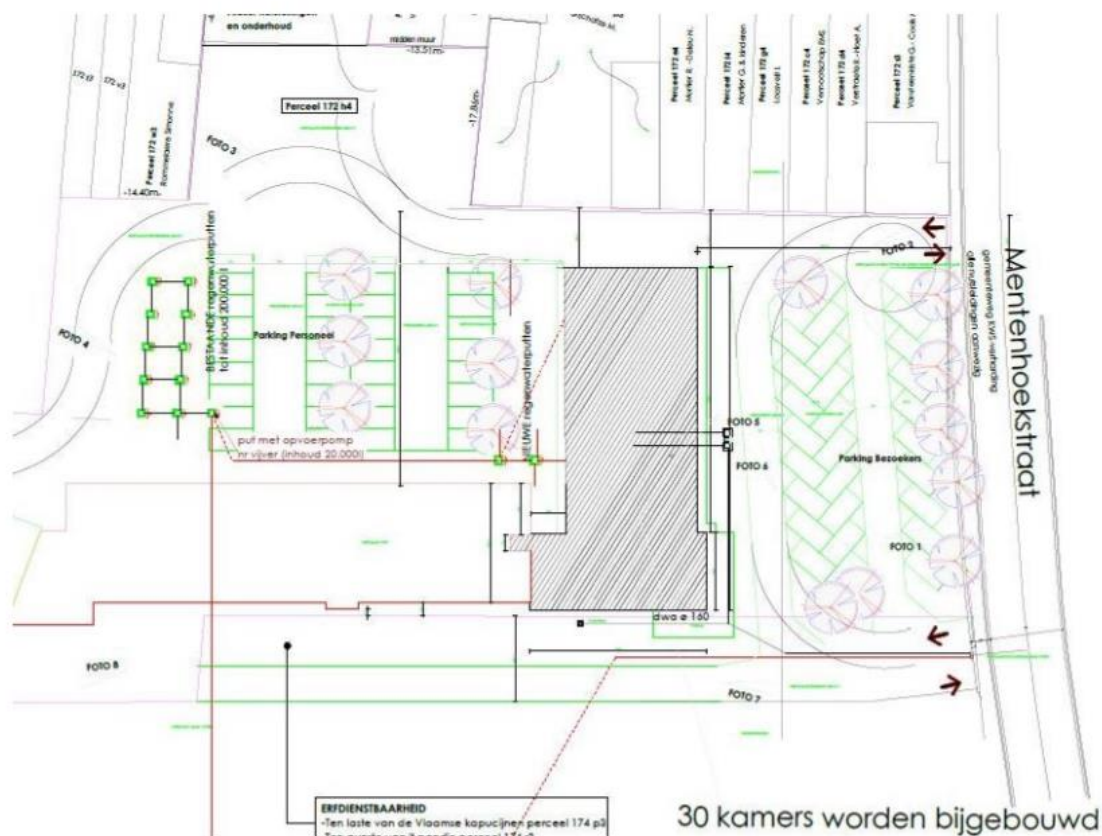
0. INHOUDSTAFEL	3
1. BESCHRIJVING VAN DE UITGEVOERDE WERKEN	5
1.1. BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN.....	5
1.2. BESCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT.....	7
1.2.1. Vraagstelling	7
1.2.2. Randvoorwaarden.....	7
1.2.2.1. Afwijkingen op het programma van maatregelen.....	8
1.3. WERKWIJZE EN OPGRAVINGSSTRATEGIE	9
1.3.1. Organisatie van het onderzoek	13
1.3.2. Gebruikt materiaal.....	13
1.3.3. Inbreng specialisten	14
2. ACHTERGRONDINFORMATIE.....	15
2.1. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	15
2.1.1. Topografische situering.....	15
2.1.2. Landschappelijke situering.....	17
2.1.3. Geologische en bodemkundige situering	18
2.2. HISTORISCHE BESCHRIJVING VAN HET PROJECTGEBIED	20
2.3. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	24
3. BESCHRIJVING VAN DE RESULTATEN.....	25
3.1. ARCHEOLOGISCHE BESCHRIJVING	25
3.1.1. Stratigrafie	25
3.1.2. Sporenbeschrijving.....	30
3.1.2.1. Ouder dan de late ijzertijd	31
3.1.2.2. Late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode.....	32
3.1.2.3. Late middeleeuwen	35
3.1.2.4. Nieuwe en nieuwste tijden	38
3.1.2.5. Wereldoorlog I.....	43
3.1.2.6. Onbepaald	43
3.1.3. Vondsten	46
3.2. NATUURWETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK.....	49
3.2.1. C14-dateringen	49
3.2.2. Fysisch antropologisch onderzoek.....	51
3.2.3. Conservatie	52
4. VERGELIJKEND HOOFDSTUK.....	53
5. INTERPRETATIE	56
5.1. INTERPRETATIE VAN DE AANGETROFFEN SPOREN EN VONDSTEN	56
5.2. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN.....	57
6. CONCLUSIE	61

7. BIBLIOGRAFIE	63
7.1. LITERATUUR	63
7.2. INTERNETBRONNEN	64
7.3. FIGURENLIJST.....	65
8. BIJLAGEN	68

1. BESCHRIJVING VAN DE UITGEVOERDE WERKEN

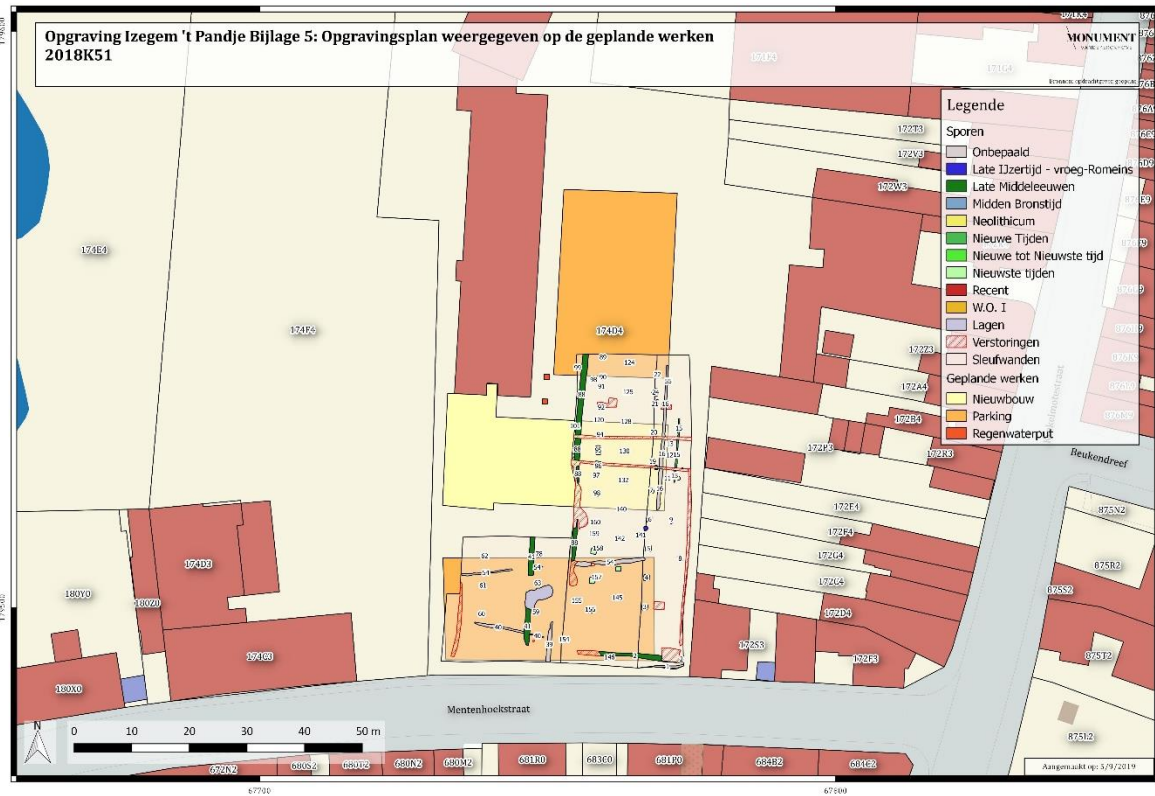
1.1. Beschrijving van de geplande werken¹

De geplande werken hebben betrekking op een deel van perceel 174D4. Ze kaderen binnen de uitbreiding van WZC 't Pandje te Izegem. Het volledige projectgebied is circa 9800m² groot, de geplande werken beslaan hier ongeveer 3000m² van. In het zuidelijk deel van perceel 174D4, aansluitend op de Mentenhoekstraat, is een nieuw gebouw gepland van circa 600m² dat in het noorden aansluit op de huidige bebouwing. De fundering bestaat uit een sleuvenfundering van 0,6m breed en 0,9m diep. Het gebouw is niet onderkelderd. Daarnaast wordt er ten noorden en zuiden van dit nieuwe gebouw een wegenis met parking gepland. Hiervoor zal 0,5m diep uitgegraven worden. In het noorden (ten oosten van het huidige gebouw) zal enkel de toplaag (10cm) van de huidige verharding verwijderd worden, om deze te voorzien van een nieuwe toplaag. Daarnaast zijn er nog twee regenwaterputten gepland ten noorden van het gebouw, deze zullen op een maximale diepte van 2m geplaatst worden (zie Figuur 1 en Figuur 2).

Figuur 1: Overzicht van de geplande werken (bron: Wyns G. & Veraart D. 2017)

¹ Zoals weergegeven in het verslag van resultaten bureauonderzoek: WYNS G. & VERAART D. 2017 (2016K328 ID 5265).

Figuur 2: Opgravingsplan weergegeven op de geplande werken op GRB – bijlage 5 (bron: geopunt.be).

1.2. Beschrijving van de onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen wat de exacte aard is van de archeologische site die werd aangetroffen in de bodem. Kennis daarvan kan bijdragen tot een beter begrip van de geschiedenis van deze regio. Hiertoe werden volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen voorgesteld:

- ➔ Hoe is de bodemopbouw?
- ➔ Tot welke archeologische periode(s) behoren het aangetroffen niveau en de archeologische sporen en/of artefacten?
- ➔ Wat is de aard van de archeologische site, sporen en/of artefacten (bewoning, funerair, ambachten,...)?
- ➔ Wat is de relatie tussen de verschillende aangetroffen sporen en structuren?
- ➔ Kunnen uitspraken gedaan worden over de crematies (geslacht, leeftijd, pathologie, ...)?
- ➔ Kan een reconstructie gemaakt worden van het landschap uit de aangetroffen periodes? Wat is de relatie van de sporen tot het landschap?
- ➔ Zijn er sporen van bewoning? Zo ja, wat is de aard van de bewoning?
- ➔ Hoe past de vindplaats binnen het lokale en regionale landschap van de vastgestelde periode(s)?

1.2.2. Randvoorwaarden²

De geselecteerde zone wordt onderzocht aan de hand van een vlakdekkende opgraving. Ideaal wordt gewerkt met grote opgravingsvlakken om een goed ruimtelijk inzicht te behouden tijdens het terreinwerk. Men dient echter wel te vermijden dat het opgravingsvlak langdurig ongeregistreerd blijft en door extreme weersomstandigheden (vb. droogte of overvloedige regen) beschadigd wordt. Verhardingen en andere obstakels dienen in overleg met de opdrachtgever verwijderd te worden.

Opgravingsvlakken kunnen ook enkel door zwaar materieel worden betreden eens deze zijn geregistreerd. Aangetroffen structuren worden in hun geheel opgegraven.

Indien gewerkt wordt met werkputten en een structuur wordt deels in het vlak aangetroffen, dan dient er lokaal uitgebreid in de volgende werkput om de structuur in zijn totaliteit te kunnen registreren.

² Zoals weergegeven in het programma van maatregelen (APERS T., DIERCKX L. & PEPEMANS J. 2018: 2018B95 ID 7359).

Couperen van sporen behorende tot één structuur kan pas na registratie van de volledige structuur. Dagelijks is een geüpdatet sporenplan beschikbaar.

Alle graafwerken gebeuren onder begeleiding van minstens twee archeologen. Het uitgraven van de grond gebeurt laagsgewijs, op aangeven van de archeologen en tot op het archeologische niveau. Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Hierop worden geen afwijkingen voorzien.

Staalname en conservatie dienen te gebeuren volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk.

Het bulkstaal dat bij het proefsleuvenonderzoek (2018B95 **ID 7359**) werd genomen van brandrestengraf S57 dient mee opgenomen te worden in het vervolgonderzoek.

1.2.2.1. Afwijkingen op het programma van maatregelen

Er dient vermeld te worden dat twee zones 'ontsnapt' zijn aan vervolgonderzoek.

Ter hoogte van de noordoostelijke zone zal het archeologisch niveau nooit geraakt worden. De geplande werken betreffen hier slechts de herasfaltering van de parking waarbij slechts de toplaag van 10cm zal worden afgegraven. Dit werd echter niet aangepast/geherformuleerd in de nota van proefsleuven, waardoor vooralsnog werd uitgegaan van de verkeerdelijke totaalheraanleg van de parkeerzone.

In de noordwestelijke zone werd het verder archeologisch onderzoek door miscommunicatie niet onderzocht. Op vraag van de aannemer werd dit noordwestelijke deel niet onmiddellijk onderzocht omdat de aannemer deze zone zou gebruiken voor het opstellen van zijn werfinrichting. Dit werd verkeerdelijk geïnterpreteerd als zijnde dat deze zone niet verstoord ging worden en bijgevolg niet archeologisch onderzocht diende te worden. Wanneer deze fout opgemerkt werd, was al begonnen met de nieuwbouw, waardoor herstel van het archeologisch patrimonium op voornoemde locatie onomkeerbaar was en er bijgevolg geen maatregelen meer genomen konden worden.

Aan de hand van extrapolatie van de gegevens van de onderzocht zones zullen de werken wellicht impact gehad hebben op het archeologisch bodemarchief. Gezien de aard en datering van de archeologische resten lijkt het aannemelijk dat hoogstens enkele kuilen uit de nieuwste tijd en een deel van een landweer verloren zijn gegaan. Desalniettemin wordt niet uitgesloten dat zich binnen deze zones oudere archeologische resten (zoals bijvoorbeeld een brandrestengraf) bevonden, al wordt die kans eerder laag ingeschat op basis van de resultaten uit de opgraving.

Figuur 3: Aanduiding van de niet verder onderzochte delen en verder onderzochte delen, met aanpassing van de contour voor het gebied GGA, weergegeven op het GRB (bron: geopunt.be).

1.3. Werkwijze en opgravingsstrategie

Het veldwerk vond plaats van 10 december 2018 tot en met 17 december 2018.

Er werden in totaal drie werkputten aangelegd, waarvan twee langgerekte in het oostelijke deel van het terrein en één bredere, maar kortere in het westelijke deel van het terrein. Er werd aangevangen met het project in de meest oostelijke werkput, aangezien daar een werfrijweg zou komen zodra het archeologisch onderzoek was afgerond. Om veiligheids- en stabiliteitsredenen werd er langs de muur van het aangrenzende perceel een stabiliteitsbuffer gelaten van 1m. Hetzelfde geldt voor de muur en de omheiningen aan de rand van de perceelsgrenzen van het onderzochte gebied. In functie van efficiënt grondverzet werd vervolgens werkput 3 aangelegd, zodat deze na registratie aansluitend gedicht kon worden en de grond van werkput 2 daar gestockeerd kon worden.

Werkput 1 (zie Figuur 4), 2 (zie Figuur 5 en Figuur 6) en 3 (zie Figuur 7) hebben respectievelijk een oppervlakte van 388, 716 en 428m². Het onderzochte gebied is in totaal 1532m² (zie Figuur 8 en Figuur 9; bijlage 1a en 1b).

Voor de brandrestengraven werd volgende onderzoeks- en registratiemethode gehanteerd: het spoor werd geregistreerd en gefotografeerd in vlak, over de lengteas werd een coupe gezet, waarbij geleidelijk aan werd verdiept tot op een volgend niveau, waarop het wederom geregistreerd en gefotografeerd werd. Vervolgens werd de tweede helft ook tot op dit niveau gelijk gebracht, gevolgd door registratie en het nemen van foto's. Dit werd verschillende malen herhaald (het aantal keer afhankelijk van het verloop van het brandrestengraf), tot op de onderkant van het graf. Op deze manier werd er rekening gehouden met een eventueel aanwezige urne en de oriëntatie van het graf en kon op die manier alsnog een juist profiel van het graf verkregen worden. De vulling van de brandrestengraven werd ingezameld in bulkemmers per geregistreerd niveau en onderverdeeld in een eerste en tweede helft. Bij eventuele aanwezigheid van een urne werd deze verpakt in zwarte plastic folie, waarna deze voorzichtig met vulling werd gelicht.

Figuur 4: Vlakfoto van werkput 1 met aanzicht vanuit het zuidwesten.

Figuur 5: Vlakfoto noordelijk deel werkput 2 met aanzicht vanuit het noorden.

Figuur 6: Vlakfoto zuidelijk deel werkput 2 met aanzicht vanuit het noordwesten.

Figuur 7: Vlakfoto van werkput 3 met aanzicht vanuit het oosten.

Figuur 8: Werkputtenplan van de opgraving – bijlage 1a (bron: geopunt.be).

Figuur 9: Werkputtenplan van de opgraving weergegeven binnen de advieszone op een recente luchtfoto – bijlage 1b (bron: geopunt.be).

1.3.1. Organisatie van het onderzoek

Monument Vandekerckhove nv deed beroep op de grondwerker van de bouwaannemer voor de graafwerken. Het terreinwerk werd uitgevoerd door veldwerkleider Jeska Pepermans, archeoloog-assistenten Katleen Couchez en Aamer Selmo. Ook archeoloog-assistenten Rosalie Vincent en Lisa Weyts vervoegden het archeologisch team voor één dag.

1.3.2. Gebruikt materiaal

Voor het afgraven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 1,80m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de veldwerkleider om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. Onmiddellijk na het uitgraven werden de sporen en het archeologisch vlak opgeschaafd, gefotografeerd (code **IZPAO18 2018K51**) en beschreven. Na het digitaal inmeten van de sporen, werden ze gecoupeerd (schaal 1:20), gefotografeerd, getekend en afgewerkt. De brandrestengraven werden getekend op schaal 1:10 en werden geleidelijk aan verdiept zodoende een inzicht te verkrijgen in de locatie van de urne binnen het brandrestengraf. Indien er een urne aanwezig was, werd deze uit verschillende hoeken gefotografeerd om een 3D-beeld te creëren. De vulling van het spoor werd ingezameld in bulkemmers. De urne werd verpakt in zwart plastic met de vulling er nog in en vervoerd in een emmer met zand om de stabiliteit van de urne te behouden. Teneinde

een goed inzicht te krijgen in de bodemopbouw werden verspreid over het terrein een zestal wandprofielen schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. De foto's werden genomen met een Nikon van het type Coolpix waterproof 18m/59ft Shockproof 2m 6.6ft met optical zoom 4.3-21.5mm 1:2.8.

Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Het digitaal inmeten van de sporen, coupes, profielen en het bepalen van de hoogte van het terrein en de afgegraven niveaus (in TAW) werd gedaan door middel van een GPS-toestel. Het archeologisch vlak werd met een metaaldetector gescand op metaalvondsten.

1.3.3. Inbreng specialisten

Aardkundige Pierre Legrand stond in voor de beschrijving van de bodemkundige profielen. Erkend metaaldetectorist Dirk Bostyn stond in voor de metaaldetectie. Voor regiokennis werd beroep gedaan op Willem Hantson, erfgoedconsulent bij IOED RADAR en Bart Blomme, ondervoorzitter bij heemkundige kring Ten Mandere. Specialiste Ansje Cools stond in voor de conservatie van het aardewerk. Voor het onderzoek van de crematieresten werd fysisch antropologe April Pijpelink aangesteld.

2. ACHTERGRONDINFORMATIE

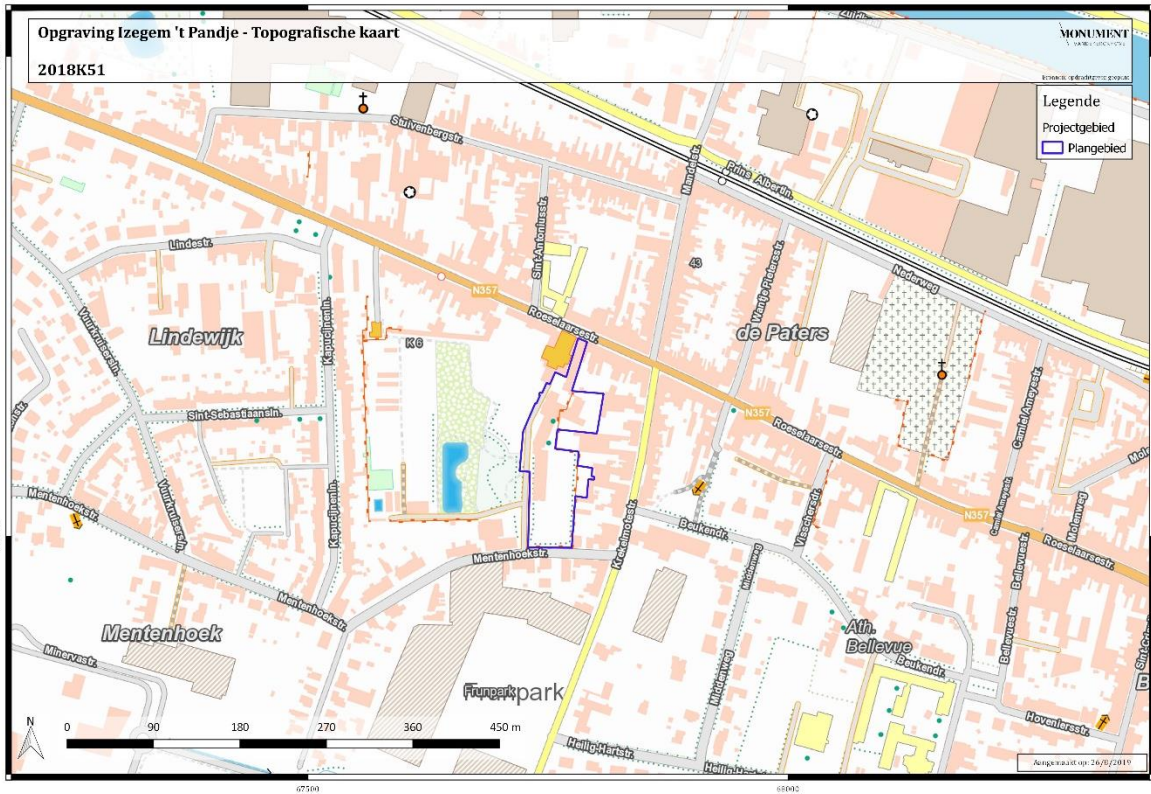
2.1. Landschappelijke ligging

2.1.1. *Topografische situering*³

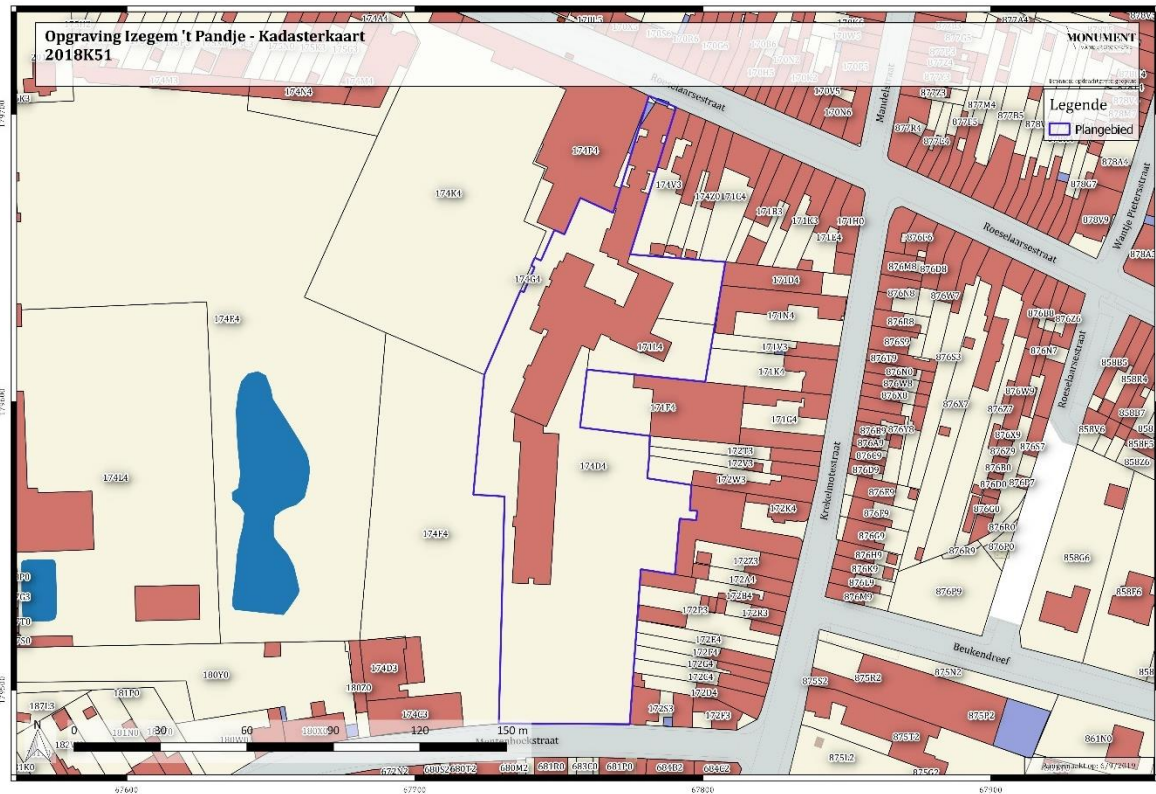
Izegem is centraal gelegen in de provincie West-Vlaanderen en maakt deel uit van het arrondissement Roeselare. De stad situeert zich tussen de steden Roeselare (in het westen) en Kortrijk (in het zuiden), en is een fusie van de gemeenten Izegem, Emelgem en Kachtem. In het noorden grenst Izegem aan de stad Roeselare en de gemeenten Ardoorie en Meulebeke, in het oosten aan de gemeente Ingelmunster, in het zuiden aan de gemeenten Lendeledede en Sint-Eloois-Winkel en in het westen aan de gemeente Rumbeke en de stad Roeselare.

Het plangebied situeert zich ten westen van de stadskern van Izegem. Het onderzoeksgebied wordt begrensd door de Mentenhoekstraat in het zuiden, de bebouwing en bijhorende tuinen langs de Mentenhoekstraat in het westen, de bebouwing en bijhorende tuinen langs de Krekelmolenstraat in het oosten en de Roeselaarsestraat in het noorden (zie Figuur 10). Kadastraal zijn deze percelen terug te vinden onder afdeling 4, sectie D, percelen 174D4, 174F4 (partim) en 171L4 (zie Figuur 11). Op de bodemgebruikskaart uit 2001 (zie Figuur 12) staat het noordelijk deel van het projectgebied gekarteerd als andere bebouwing. Het centrale gedeelte is aangeduid als akkerbouw en het zuidelijk deel als loofbos en weiland. Een klein deel ten zuiden, grenzend aan de Mentenhoekstraat, is ook gekarteerd als andere bebouwing. Bij het aanvang van het onderzoek was het projectgebied grotendeels bebouwd.

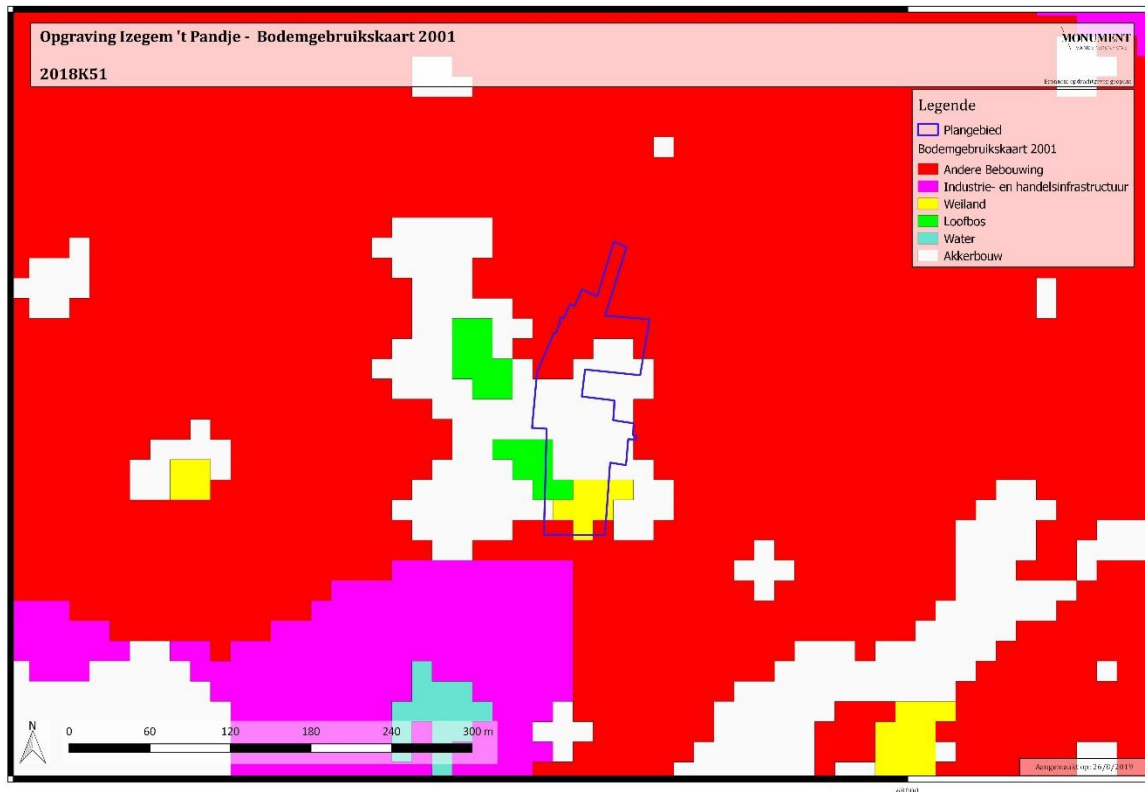
³ Zoals weergegeven in het verslag van resultaten bureauonderzoek: WYNS G. & VERAART D. 2017 (2016K328 ID 5265).

Figuur 10: Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 11: Het plangebied weergegeven op het GRB (bron: geopunt.be).

Figuur 12: Bodemgebruikskartaar 2001 met aanduiding van het plangebied (bron: geoopunt.be).

2.1.2. Landschappelijke situering⁴

Izegem behoort tot zandlemig Vlaanderen. Het reliëf helt zowel van noord als zuid af naar het kanaal Roeselare – Leie, gegraven in de Mandelvallei, dat de gemeente doorkruist van west naar oost. De hoogste punten situeren zich rond de +30m TAW, de laagste in de Mandelvallei rond +15m TAW.

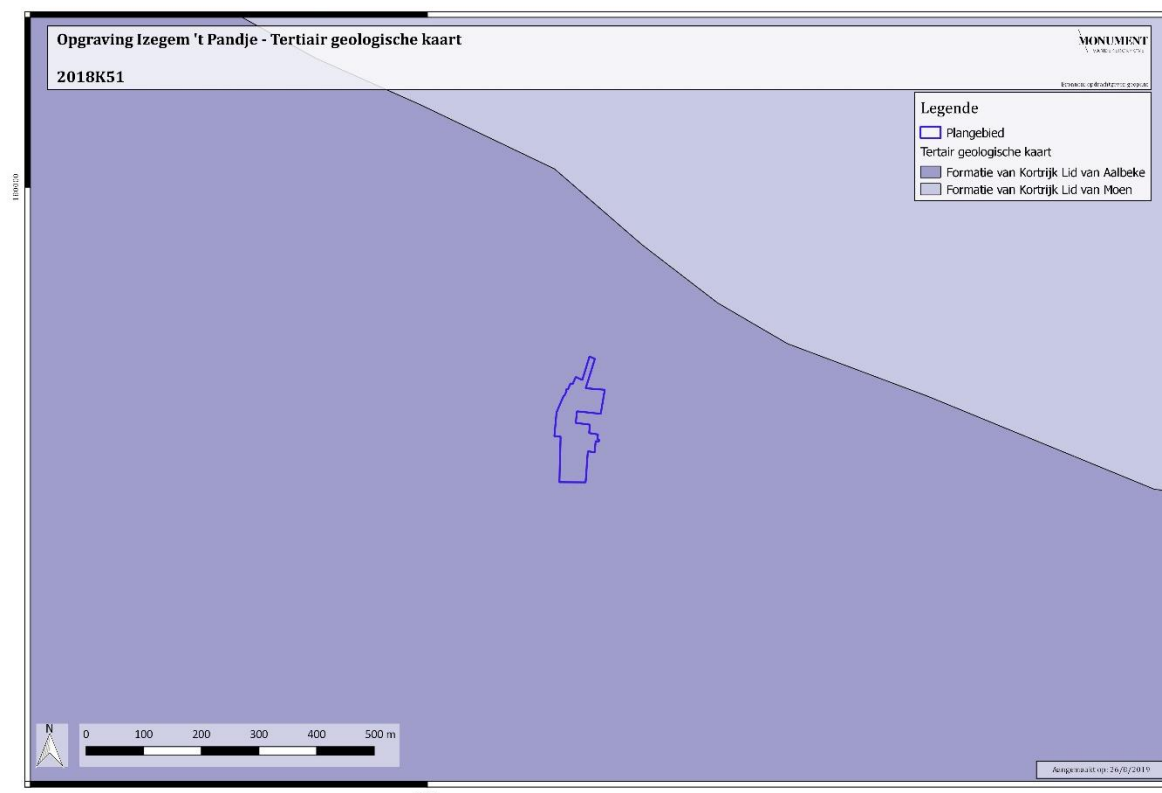
Het projectgebied ligt net ten zuiden van de Mandelvallei, nog op een vrij laag gelegen deel van de stad. Ten zuiden ervan, op zo'n 250m afstand, stroomt de Pastoriebeek. Het plangebied helt af in zuidelijke richting. Het hoogste punt bevindt zich ter hoogte van de noordelijke bebouwing, daar bedraagt de hoogte +20,3m TAW. Het terrein helt daarna licht af naar het zuiden, tot zo'n +19,6m TAW. Van west naar oost is er in het zuidelijke deel van het plangebied weinig hoogteverschil waar te nemen. Het terrein stijgt licht naar het centrale deel van +19,9m TAW naar +20,1m TAW om daarna opnieuw te dalen naar +19,6m TAW. Het projectgebied is niet gekarteerd op de bodemerosiekaart uit 2016. De percelen rondom hebben een zeer lage tot verwaarloosbare erosie.

⁴ Zoals weergegeven in het verslag van resultaten bureauonderzoek: WYNS G. & VERAART D. 2017 (2016K328 ID 5265).

2.1.3. Geologische en bodemkundige situering⁵

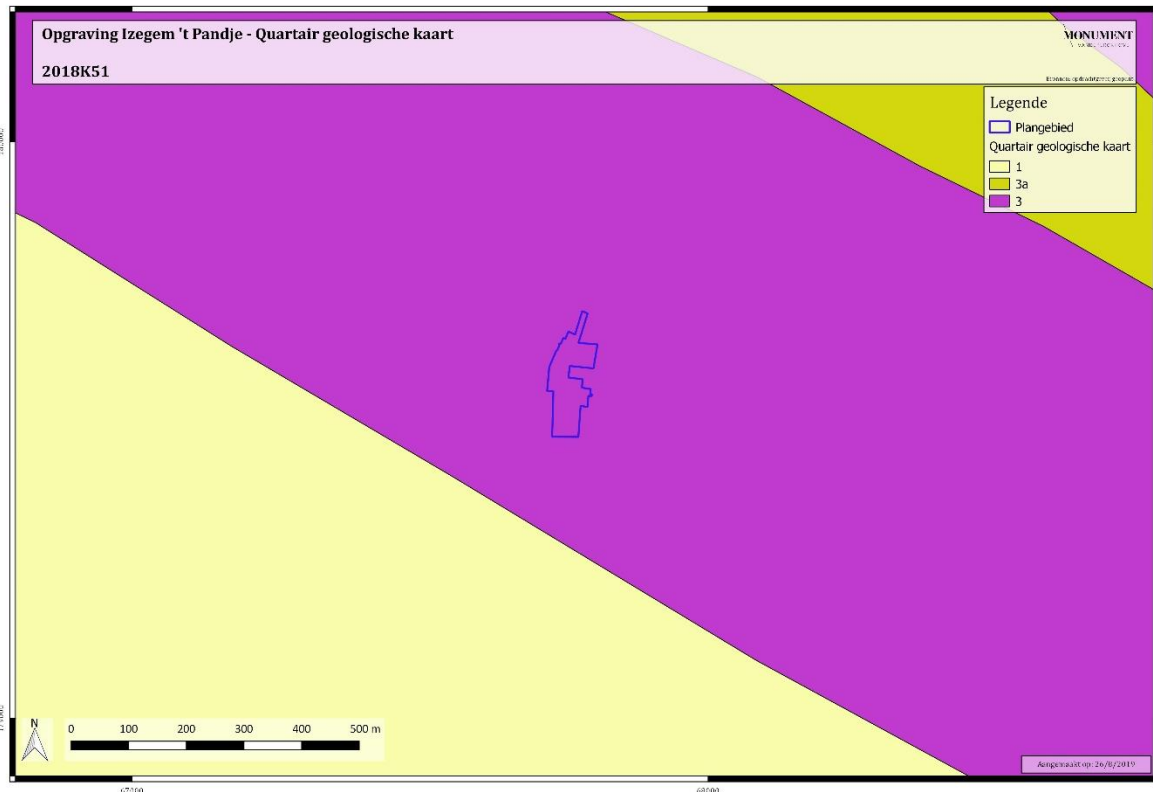
De tertiaire ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit afzettingen van het Lid van Aalbeke (zie Figuur 13). Deze eenheid bestaat uit donkerblauwe klei met glimmers. De Quartair geologische kaart (zie Figuur 14) geeft aan dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit eolische afzettingen van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen) (code ELPw) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (code HQ). Hieronder zijn nog fluviaatiele afzettingen van het Weichseliaan aanwezig.

Ten noorden van het plangebied, in en langs de Mandelvallei, zijn natte gleyige kleigronden zonder profiel en een matig droge tot matig natte lemige zandbodem zonder profiel of met verbrokkelde textuur B-horizont aanwezig. Ten zuiden van het plangebied zijn matig droge tot matig natte zandleembodems met sterk gevlekte verbrokkelde textuur B-horizont (Pcc) aanwezig (zie Figuur 15).

Figuur 13: Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

⁵ Idem.

Figuur 14: Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 15: Bodemkaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

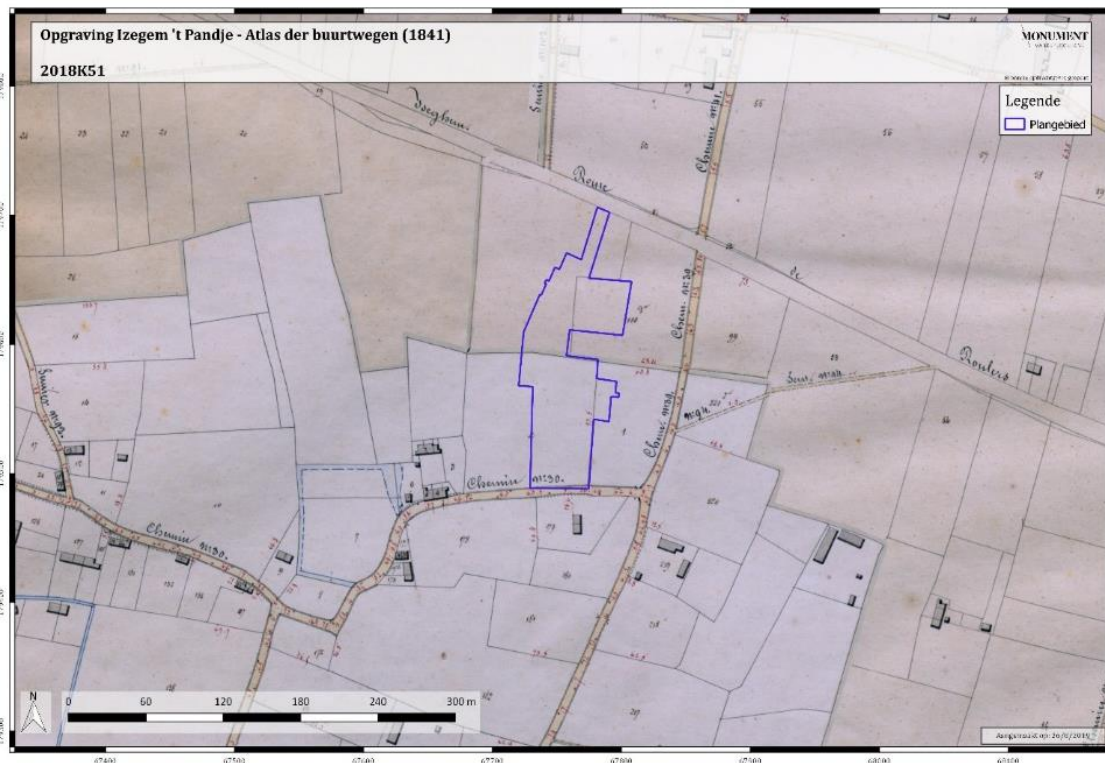
2.2. Historische beschrijving van het projectgebied⁶

Over het onderzoeksgebied zelf is op historisch vlak niet veel geweten. Izegem wordt op verschillende historische kaarten afgebeeld, maar de vroegste kaart waaruit relevante informatie kan worden gehaald is de Ferrariskaart (1771-1778, zie Figuur 16). Daarop is te zien dat het projectgebied akker en/of weiland is. In de nabije omgeving is verspreide bebouwing te zien. Op de Atlas der Buurtwegen (1841, zie Figuur 17), de Vandermaelenkaart (1846-1854, zie Figuur 18) en de Poppkaart (1842-1879, zie Figuur 19) is de situatie onveranderd.

Figuur 16: Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

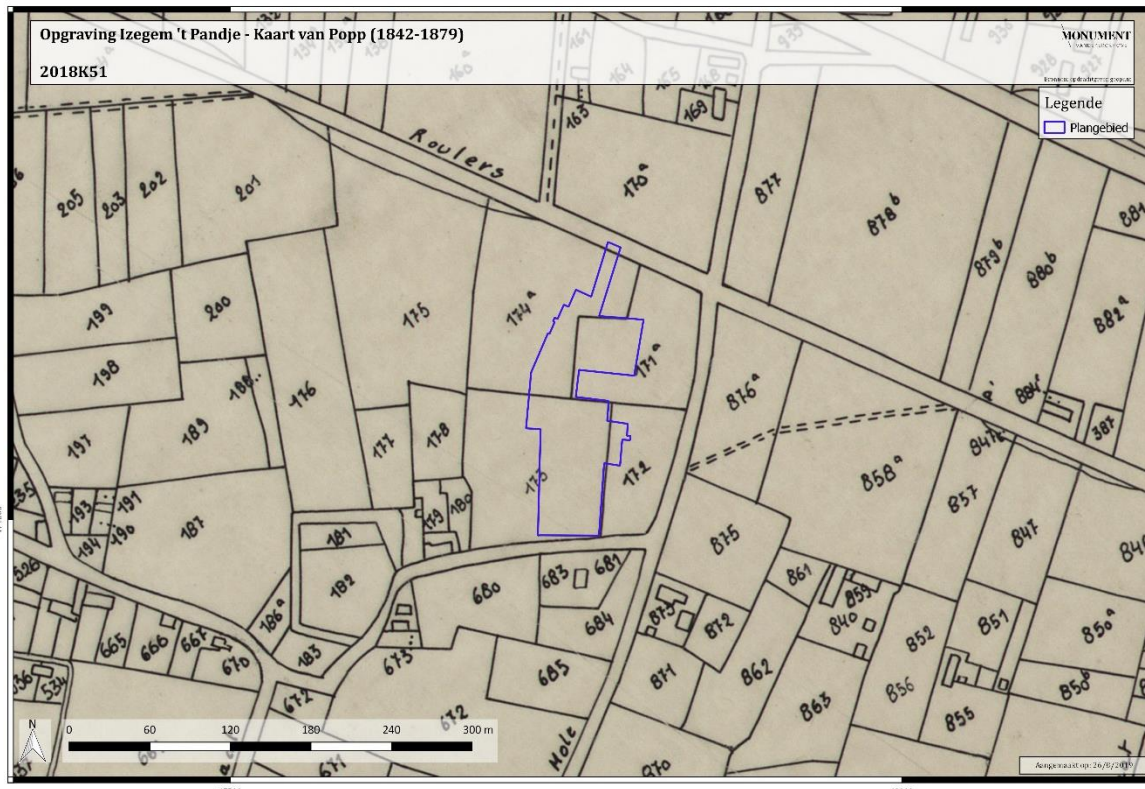
⁶ Zoals weergegeven in het verslag van resultaten bureauonderzoek: WYNS G. & VERAART D. 2017 (2016K328 ID 5265).

Figuur 17: Atlas der buurtwegen (1841) met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 18: Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 19: Kaart van Popp (1842-1879) met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

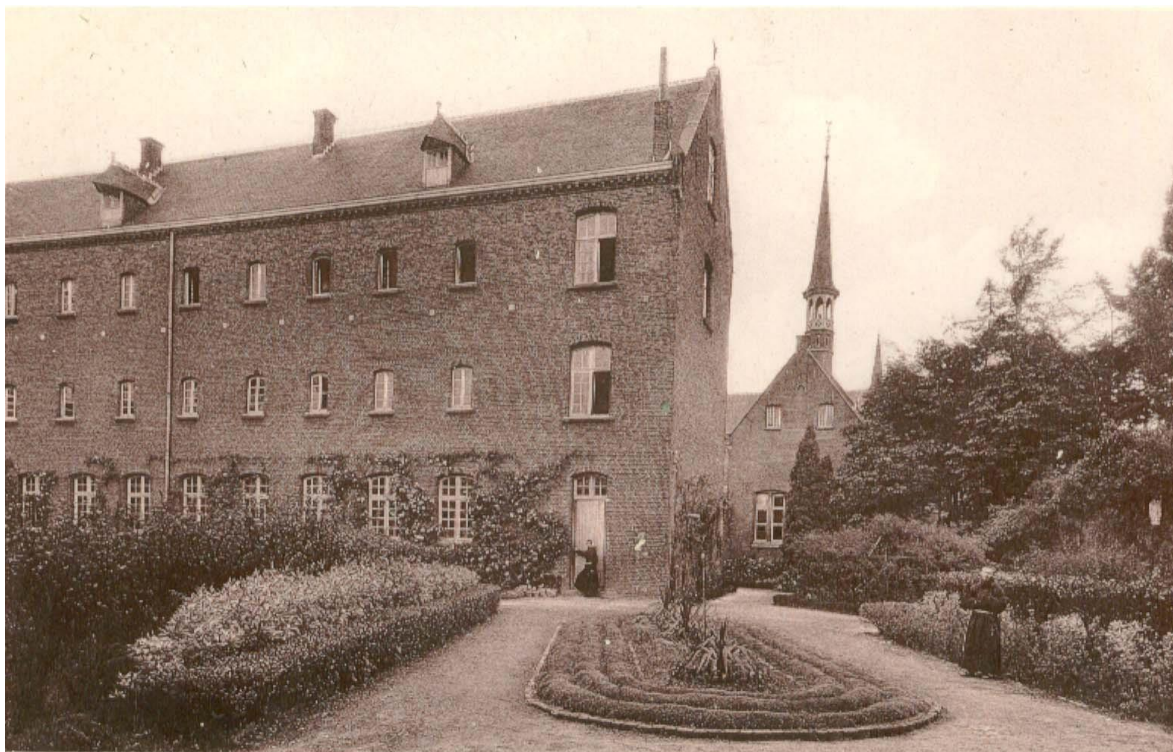
Ook in de tweede helft van de 20ste eeuw is het plangebied nog grotendeels onbebouwd, enkel in het noorden en noordoostelijke hoek zijn er enkele gebouwen aanwezig. Deze zouden onderdeel hebben uitgemaakt van het voormalige klooster van de minderbroeders kapucijnen (zie Figuur 20), die zich in 1899 vestigden te Izegem. De gebouwen werden in 1901 betrokken door de nieuwe kloostergemeenschap. Tijdens Wereldoorlog I werd het klooster ingericht als lazaret en de kerk gebruikt als feest- en concertzaal tot 1917. Deze periode werd als volgt omschreven:

“Vanaf 12 November 1914 tot aan het einde van de bezetting werden het klooster en het Seminarie ingericht als lazaret en nam een hele staf dokters, verplegers en zieke-dieners zijn intrek in de gebouwen, waar nog slechts een gering aantal kloosterlingen gehuisvest was gebleven. Deze “thuisblijvers” werden zo langer hoe meer verdrongen naar beperkte woonruimten... Intussen moesten de Oversten met opgekropt gemoed toezien op het schandig misbruik dat van hun kerk werd gemaakt, door ze om te zetten in een concertzaal en van hun koor of bidplaats, dat voor feest- en braspertijen werd gebezigd. Het hardste viel dit op Kerstnacht 1914! Herhaaldelijk kwamen daarbij rustverstoringen en plagerijen vanwege de Kommandantur het reeds zo belemmerde kloosterleven nog verzuren. Doch wat waren in deze harde tijden de noden voor de paters zelf? Zij ontzagen zichzelf niet en verloren noch hun goed humeur noch hun moed. Integendeel: hoe benauwender zich de bezetting deed gevoelen, hoe meer de noden stegen, hoe onverstoorbarder de paters het optimisme hooghielden bij de bevolking in hun preken en bij hun omgang met de mensen. Niets kon hun beletten dat zij de noodlijdenden en behoeftigen op stoffelijk en geestelijk gebied met raad en daad bijstonden; zij namen priesters uit het omliggende, die in

moelijkheden waren geraakt, ziek en zuchtig waren geworden, op onder hun dak, waar de ruimte toch reeds zo gekrompen was..." (BLOMME B. 1991, p. 19)⁷

Het klooster werd zwaar beschadigd tijdens het bevrijdingsoffensief, wat resulteerde in de uitvoering van herstellingswerken in 1919. Uiteindelijk kreeg het 'patersklooster' in de jaren 1980 een herbestemming als opvangcentrum van zorgbehoevende en demente bejaarden in het "Pandje" en een vormings- en bezinningscentrum "De Harp". De advieszone zou in het begin van de 20ste eeuw grotendeels gediend hebben als moestuin van het patersklooster. Het centrale en zuidelijke deel is grasland gebleven. Ter hoogte van de voormalige moestuin bevond zich eind 20ste eeuw kortstondig een voetbalveld.⁸

Op heden is het grootste deel van het terrein bebouwd, zowel in het noorden als het centrale deel. Ter hoogte van het zuidelijke deel bevindt zich een parking.

Figuur 20: Foto van aan het voormalige klooster van de minderbroeders kapucijnen (bron: collectie Julien Maes).

⁷ BLOMME B. (m.m.v. HESSEL L.) 1991, *De minderbroeders kapucijnen te Izegem*, Ten Mandere 91, p. 3-26.)

⁸ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019.

2.3. Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied vond er een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem in de vorm van een bureaustudie (2016K328 ID 5265⁹) plaats waaruit geconcludeerd werd dat verder archeologisch onderzoek op het projectgebied zou kunnen leiden tot kennisvermeerdering omwille van de aanwezige matig droge tot matig natte lemige zandbodems of zandleembodems met sterk gevlekte verbrokkelde textuur B-horizont in de omgeving, de geografische ligging op een hoger gelegen terrein in de buurt van de Mandelvallei en de waarschijnlijke onverstoord bodem door aanduiding op historische kaarten als akkers tot 1990. Om bovengenoemde redenen werd er op het projectgebied dan ook een verder onderzoek met ingreep in de bodem geadviseerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

Dit proefsleuvenonderzoek (2018B95 ID 7359¹⁰) verschafte meer informatie over het projectgebied en de aan -of afwezigheid van een archeologische site binnen het gebied dat verstoord zou worden door de geplande werken. Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat de stratigrafie in de door sleuven onderzochte zones voornamelijk bestond uit de sequentie Ap-B(/C)-Cg met afgetopte A(p)-horizont. Er kon tevens bevestigd worden dat er archeologische sporen aanwezig waren binnen het plangebied: sporen met een onbepaalde datering (paalkuilen, grachten, greppels en kuilen), maar ook twee brandrestengraven uit de late IJzertijd – vroeg Romeinse periode. Onder de kuilen bevond zich minstens één die in de nieuwste tijd gedateerd kon worden. Ondanks de bioturbatie en de recente verstoringen, waren de archeologische sporen over het algemeen nog vrij goed bewaard. Er kon een archeologische site afgebakend worden, waardoor er een verder onderzoek geadviseerd werd in de vorm van een vlakdekkende opgraving (2018K51) die als volgt werd uitgevoerd en waarvan dit het eindverslag vormt.

⁹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5265>

¹⁰ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/7359>

3. BESCHRIJVING VAN DE RESULTATEN

3.1. Archeologische beschrijving

Tijdens het proefsleuvenonderzoek (2018B95 ID 7359¹¹) kon de aanwezigheid van een archeologische site binnen het plangebied vastgesteld worden. De aangetroffen sporen en structuren dateren uit verschillende perioden, chronologisch: brandrestengraven uit de late IJzertijd – vroeg-Romeinse periode, een landweer uit de late middeleeuwen, kuilen en één greppel uit de nieuwe en nieuwste tijden en een kuil uit Wereldoorlog I. Daarnaast bleef van enkele sporen de datering onbepaald. Bij het natuurwetenschappelijk onderzoek werd voornamelijk ingezet op conservatie van de urne uit één van de brandrestengraven, botanalyse en C14-dateringen van de resten in de brandrestengraven.

3.1.1. Stratigrafie

De stratigrafie die werd waargenomen verschilt licht verspreid over het projectgebied, echter zijn er enkele profielen representatief voor delen van het projectgebied. Centraal in de drie werkputten was er sprake van een eenvoudige bodemstructuur in de vorm van de sequentie Ap-B-C met een afgetopte A(p)-horizont, zoals deze werd waargenomen in het proefsleuvenonderzoek (2018B95 ID 7359¹²). Profielen 1 en 4 die respectievelijk representatief zijn voor het noordoosten en het zuiden van het onderzoeksterrein worden hieronder beschreven.

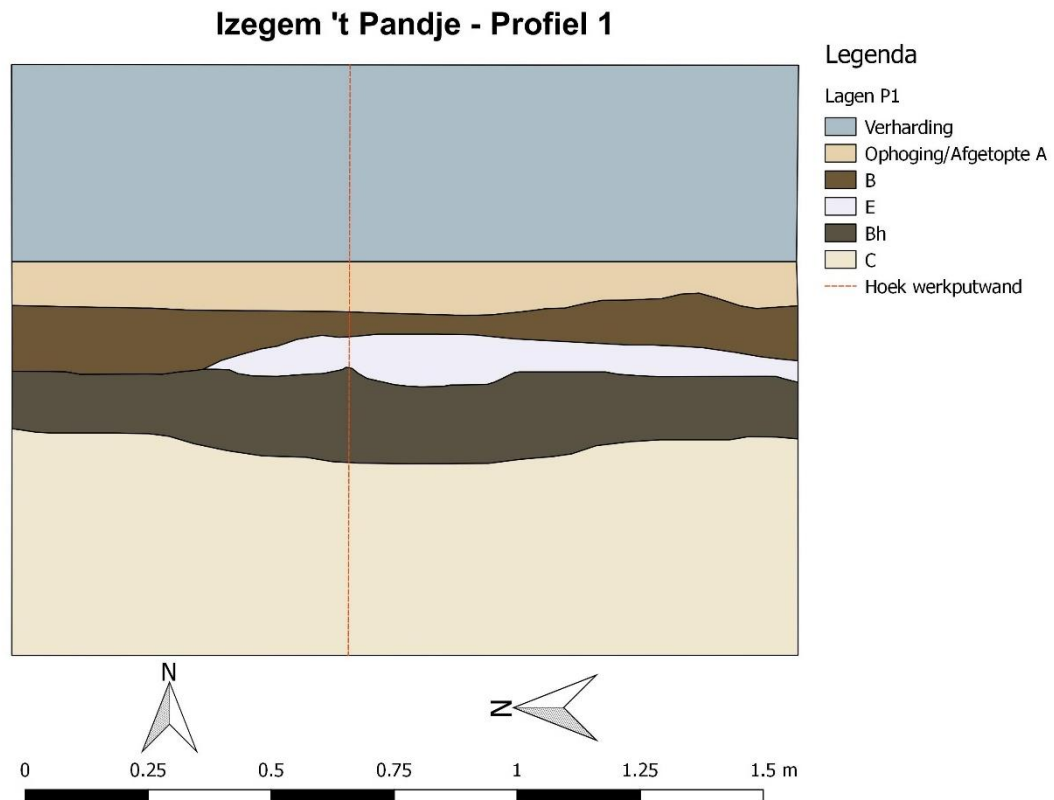
Profiel 1 (zie Figuur 21 en Figuur 22; bijlage 6) bevindt zich in de noordoosthoek van werkput 1. Het bodemprofiel varieerde hier in vergelijking met het merendeel van de onderzochte zone. Bovenaan bevindt zich, zoals in het hele onderzochte gebied, een ca. 40cm dik pakket verharding van de niet-geasfalteerde parking. Hieronder is een eerste laag van ca. 10cm dik zichtbaar, vermoedelijk een ophogingslaag, daar de A-horizont afgetopt is. Op de diepte dat normaal het oranje moedermateriaal reeds aansneden werd, bevindt zich hier een verbrokkelde textuur B-horizont (ca. -50cm onder het bestaande maaiveld), opgevolgd door een E-horizont (ca. -60 à -70cm, uitspoelings- of reductiehorizont) met daaronder de accumulatiehorizont (Bh, ca. -60cm). De E- en B/Bh- horizonten zijn wel wat verrommeld. Op ca. 80cm onder het bestaande maaiveld, bevindt zich de C-horizont dat er wittig beige uit ziet en pas op een diepte van ca. 1,2m onder het bestaande maaiveld overgaat in het kenmerkende wittig oranje gevlekte moedermateriaal dat elders in het projectgebied zichtbaar was op het aangelegde niveau. Het profiel werd gezet tot op +16,87m TAW ten opzichte van het maaiveld (+18,06m TAW), gemeten net ten oosten van het profiel.

¹¹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/7359>

¹² <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/7359>

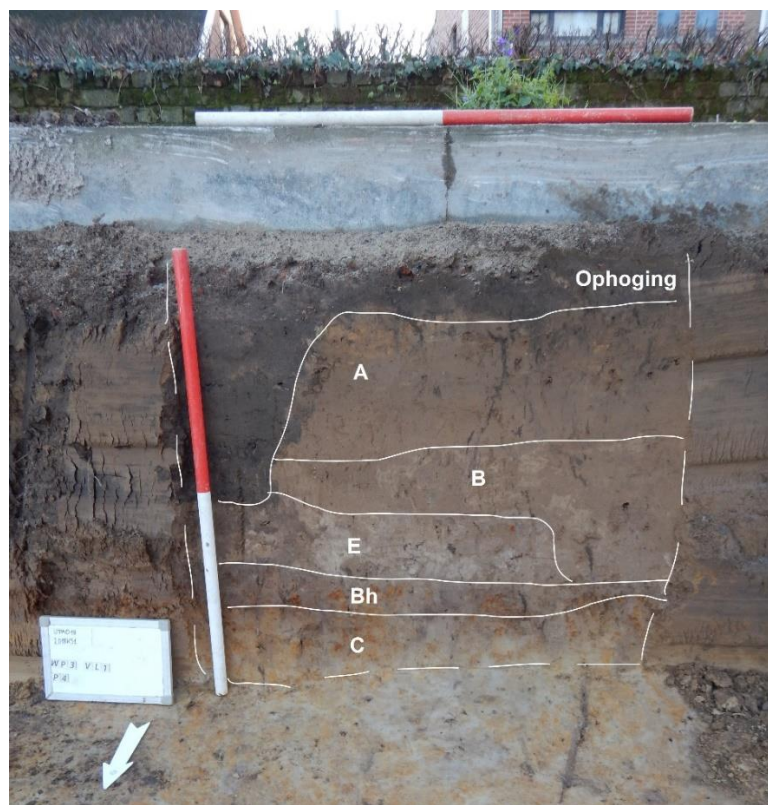

Figuur 21: Profiel 1, geplaatst in de noordoosthoek van het onderzoeksgebied (WP1), tot een diepte van +16,87m TAW.

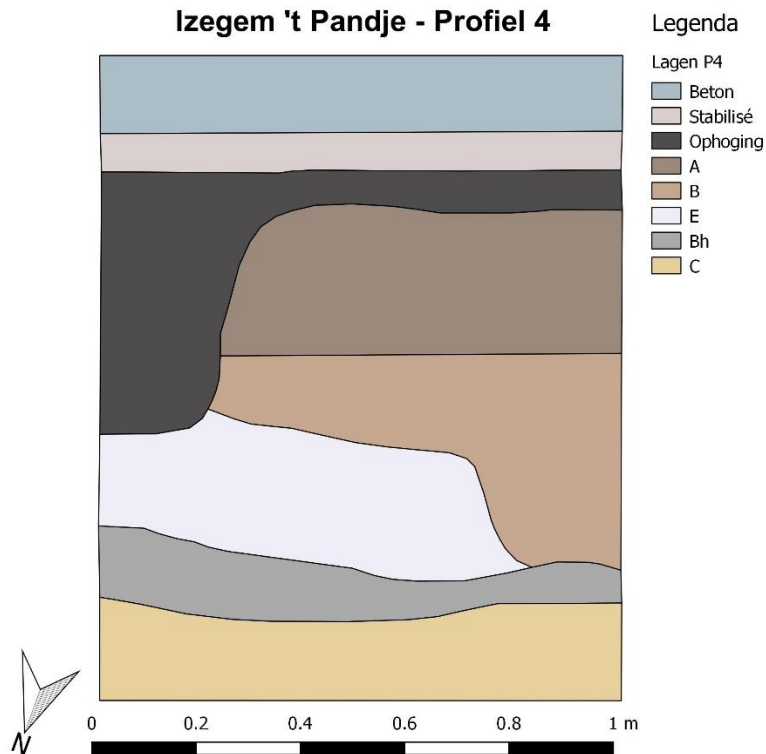

Figuur 22: Digitaal model van profiel 1 – bijlage 6.

Profiel 4 (zie Figuur 23 en Figuur 24; bijlage 7) werd geregistreerd in de zuidwand van werkput 3 en is representatief voor het merendeel van het zuiden van werkputten 1, 2 en 3. Bovenaan zijn boordstenen van ca. 20cm te zien die de niet-geasfalteerde parking afbakende in het zuiden van het projectgebied. Het maaiveld lag daaronder. De eerste laag die waargenomen werd betrof een ophogingslaag. Deze heeft tevens de originele bodemopbouw voor een groot deel verstoord. Dit was vooral te merken in het oosten van werkput 3 en het westen van werkput 2. Op ca. -10cm ten opzichte van de onderkant van de boordstenen bevindt zich een A-horizont (indien niet verstoord) van ca. 30cm dik, opgevolgd door een B-horizont die varieert tussen de 10 (in het oosten) à 30cm (in het westen). Van 0-80cm (O-W) van het geregistreerde profiel, bevindt ze zich een E-horizont die ca. 15cm bedraagt. Deze bevindt zich op ca. -50 à -65 ten opzichte van het bestaande maaiveld en wordt opgevolgd door een Bh-horizont van maximaal 10cm dik. Er kan gesproken worden van een podzol. Deze kwam vooral voor in het zuiden van het onderzochte gebied en was vaak verrommeld. Daaronder bevindt zich de wittig oranje gevlekte moederbodem (C-horizont). Het profiel werd geregistreerd van het bestaande maaiveld tot op +16,87m TAW.

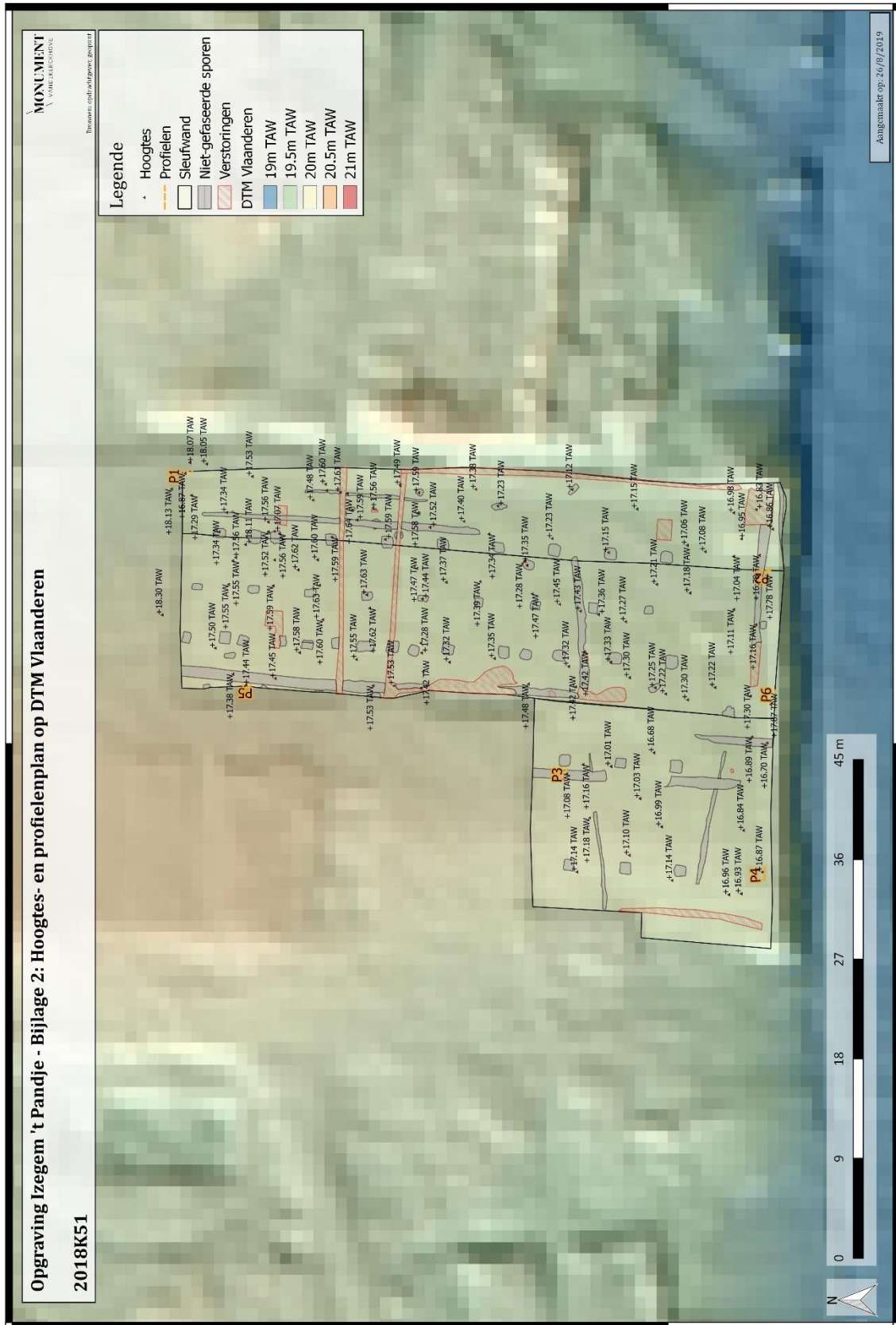

Figuur 23: Profiel 4, geplaatst in het zuidwesten van het onderzoeksgebied (WP3), tot op een diepte van +16,87m TAW.

Figuur 24: Digitaal model van profiel 4 – bijlage 7.

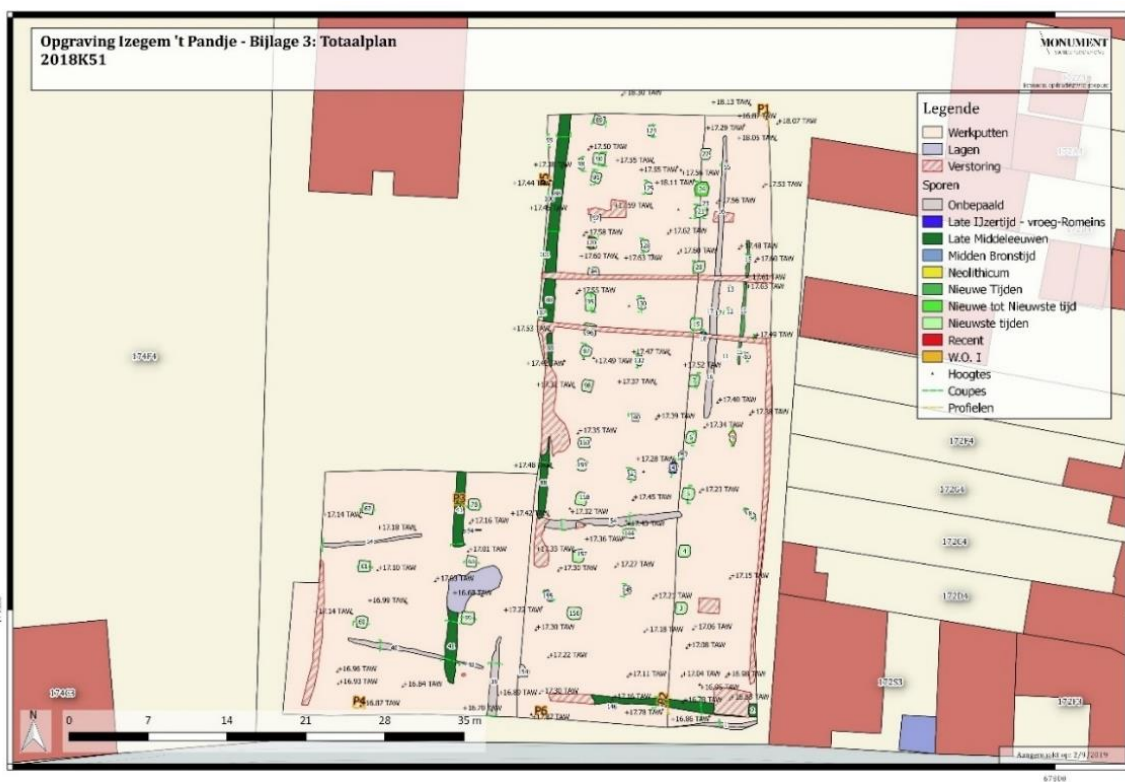
Het archeologisch vlak bevond zich in werkput 1 op ca. +17m TAW in het zuiden en was daar zwaar gebioturbeerd door boomwortels. Centraal in de werkput situeerde het archeologisch niveau zich op ca. +17,3m TAW. Meer naar het noorden toe bedroeg de hoogte van het vlak ca. +17,5m TAW, echter werd door de wisselende bodemopbouw in het uiterste noorden geleidelijk aan verdiept tot op de C-horizont (uiteraard enkel zolang er geen sporen werden waargenomen), die hier lager lag, op een diepte van +17,3m TAW. Voor werkput 2 geldt een hoogteverloop van +17,2m TAW in het zuiden naar +17,4m TAW centraal tot +17,5m TAW in het noorden. Dit is gelijkaardig aan het hoogteverloop in werkput 1, echter werd het noorden van werkput 2 niet gekenmerkt door een andere bodemopbouw zoals dat het geval is in werkput 1. Ten laatste werd er in werkput 3 aangelegd op een diepte van ca. +16,9m TAW in het zuiden tot ca. +17,16m TAW in het noorden (zie Figuur 25; bijlage 2).

Figuur 25: Hoogteplan weergegeven op het DTM Vlaanderen - bijlage 2 (bron: geopunt.be).

3.1.2. Sporenbeschrijving

Er werd een variëteit aan sporen en structuren aangetroffen die volgens chronologie besproken zullen worden waar er een datering bekend is (zie Figuur 26; bijlage 3 en Figuur 27; bijlage 4). Ze behoren tot de volgende periodes: late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode, late middeleeuwen, nieuwe – nieuwste tijd en WO.I. Twee sporen werden op basis van houtskool gedateerd in het Neolithicum en de midden-bronstijd. Vermoedelijk gaat het hier om natuurlijke fenomenen. De sporen kunnen ondergebracht worden in volgende categorieën: kuilen (53), paalsporen (6), brandrestengraven (3), natuurlijke sporen (2), greppels (6) en grachten (5).

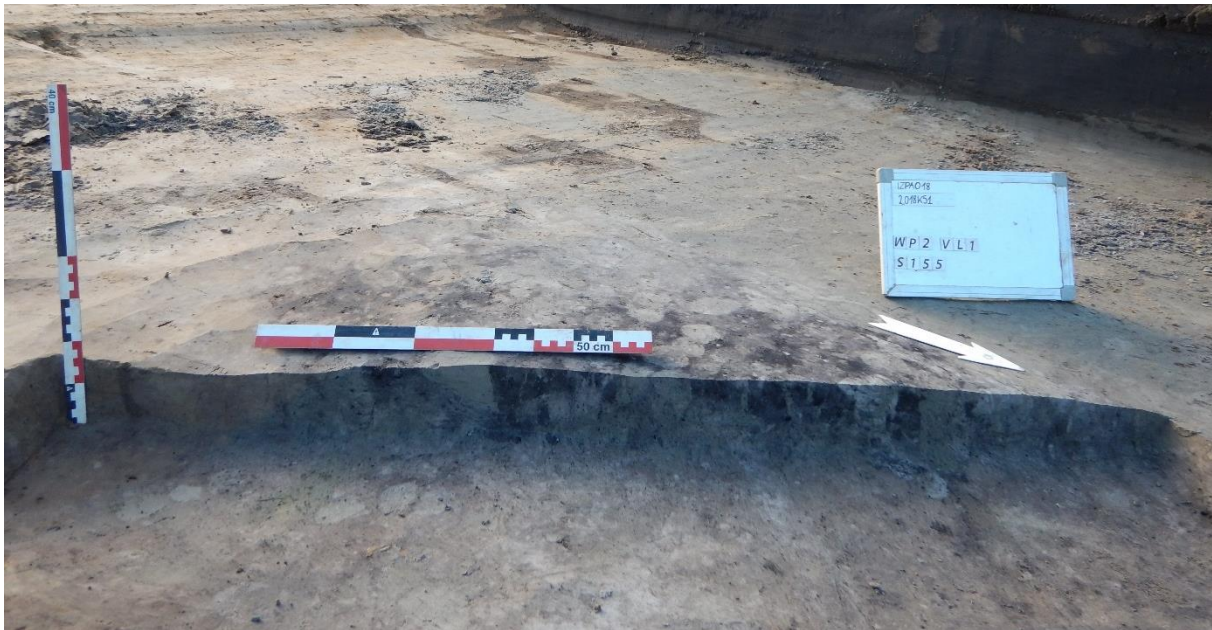

Figuur 27: Gefaseerd sporenplan, weergegeven op het GRB – bijlage 4 (bron: geopunt.be).

3.1.2.1. Ouder dan de late ijzertijd

Er werden slechts twee sporen aangetroffen die ouder gedateerd worden dan de late ijzertijd. Aanvankelijk was de datering onbekend en werd de mogelijkheid open gelaten dat het ging om brandrestengraven. Om daarover enige zekerheid te verkrijgen werd van een houtskoolstaal van deze sporen (S10 en S155, zie Figuur 28) een C14-datering bekomen. Daaruit bleek dat het ging om sporen die respectievelijk gedateerd konden worden in het Neolithicum (2820-2740BC) en de midden—bronstijd (1460-1370BC). Het lijkt daarmee onwaarschijnlijk dat het om brandrestengraven gaat. Wellicht betreft het in beide gevallen eerder brandresten van een natuurlijk fenomeen zoals een bosbrand. Uit de vulling van S10 kwam een zeer kleine hoeveelheid fragmentair handgevormd aardewerk. Het spoor was erg gevlekt, gebioturbeerd en bevond zich nabij de brandrestengraven, waardoor dit aardewerk als intrusief beschouwd wordt. Aangezien het gaat om natuurlijke sporen, wordt er geen afzonderlijk plan voorzien waarop deze sporen uitgelicht worden voor hun bijhorende periode.

Figuur 28: Coupefoto van S155 (WP2), met aanzicht vanuit het noordoosten.

3.1.2.2. Late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode

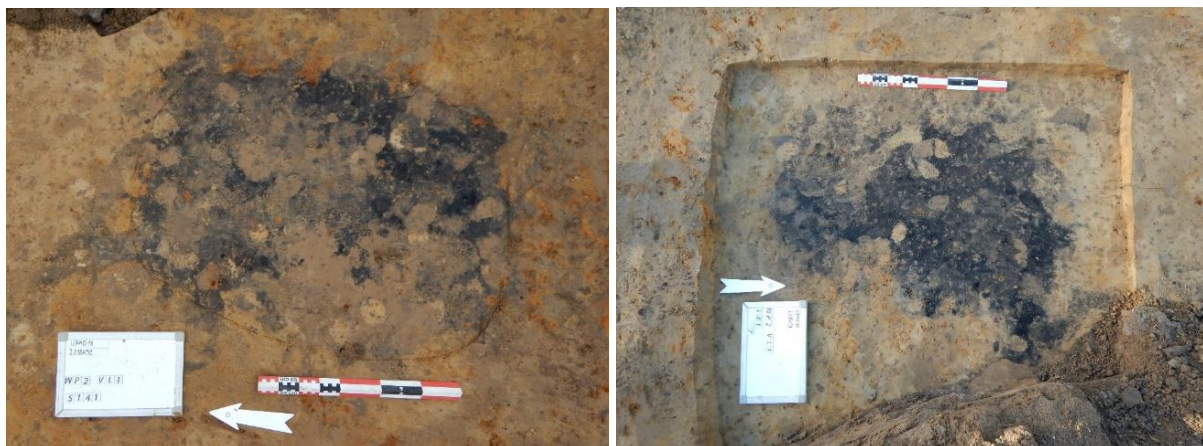
In totaal werden drie brandrestengraven (S10, 18 en 141) aangetroffen, waaronder één dat zwaar verstoord was door recente leidingen (S18, zie Figuur 29). Aan de hand van het handgevormd reducerend gebakken aardewerk (zie hoofdstuk 3.1.3. Vondsten) dat in S141 naar boven kwam en de ovaal-rechthoekige vorm van de brandrestengraven, werd uitgegaan van een datering in de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode (zie Figuur 33; bijlage 4a). Dit kon bevestigd worden door de C14-dateringen die gedaan werden op het botmateriaal en de houtskoolresten in sporen S57 uit het vooronderzoek en S141 uit de opgraving. Voor S57 geldt voor het houtskool een datering tussen 180BC en 40BC. Het verbrand bot werd gesitueerd tussen 330BC en 200BC. Mogelijks is er sprake van intrusieve houtskool. Er wordt uitgegaan van een datering in de late ijzertijd. Brandrestengraf S141 (zie Figuur 30) werd gedateerd op 210BC tot 50BC (houtskool). De menselijke resten uit de urne wijzen op een datering tussen 120BC en 30AD. Wellicht is er hier sprake van het oud-hout effect, waarbij het hout dat gebruikt werd bij de verbranding vermoedelijk afkomstig is uit de kern van de boom, die bv. 100 jaar oud was.

In brandrestengraf S141 bevond zich in het noorden ervan een urne (zie Figuur 31 en hoofdstuk 3.1.3. Vondsten). De geregistreeerde diepte bedraagt in totaal 23cm. In de urne bevonden zich, zoals reeds aangegeven, resten van menselijk verbrand bot. Bij alle brandrestengraven kon een vermenging van de vulling met geeloranje vlekken waargenomen worden, te wijten aan bioturbatie door mollen.

Brandrestengraf S57 uit het proefsleuvenonderzoek betreft een spoor van ca. 15cm diep, met aardewerk in het noorden ervan (zie Figuur 32). De vulling is gelijkaardig aan die van brandrestengraf S141: donker grijzig zwart met gelig oranje vlekken, houtskool en vrij weinig spikkels verbrand bot.

Figuur 29: Coupefoto van zwaar verstoord spoor S18 (WP1), met aanzicht vanuit het westen.

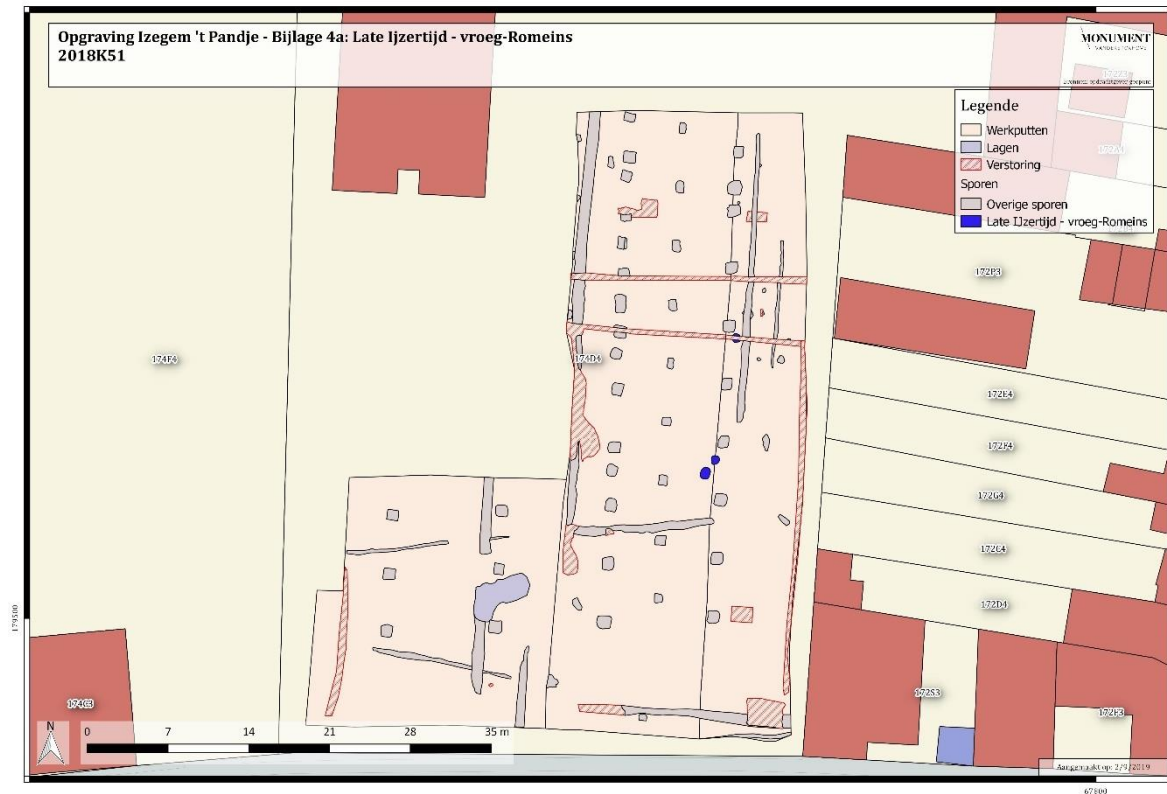
Figuur 30: Vlakfoto van brandrestengraf S141 (WP2), met aanzicht vanuit het westen (L) en vlakfoto na geleidelijke verdieping tot op -7cm, met bovenaanzicht vanuit het oosten.

Figuur 31: Coupefoto van S141 (WP2), na het naar achter plaatsen van het profiel in functie van het registreren van de urne (INR 11), met aanzicht vanuit het noordwesten.

Figuur 32: Coupefoto van S57 uit het proefsleuvenonderzoek, met zicht vanuit het oosten.

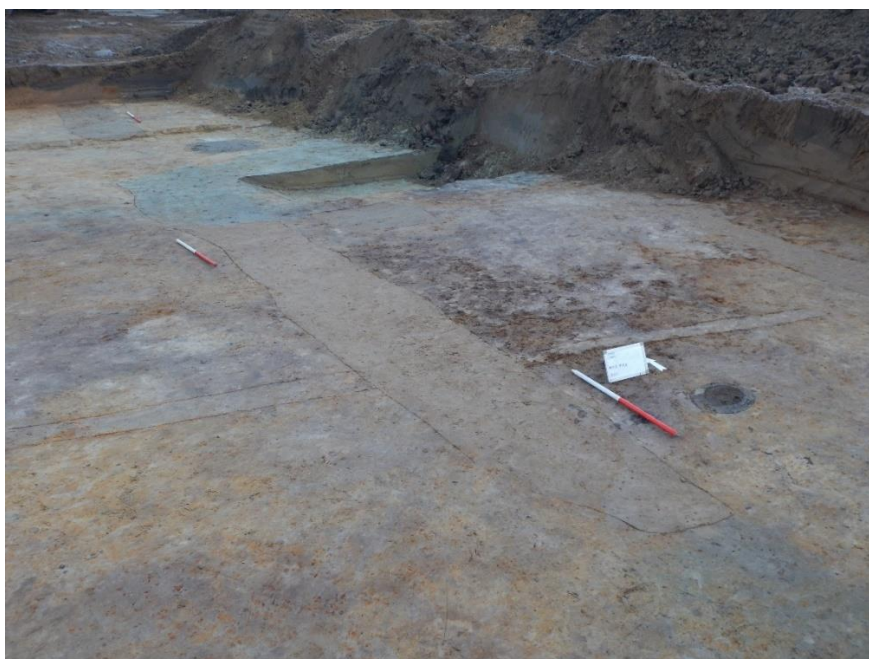

Figuur 33: Plan met de sporen uit de late ijzertijd - vroeg-Romeinse periode uitgelicht – bijlage 4a (bron: geopunt.be).

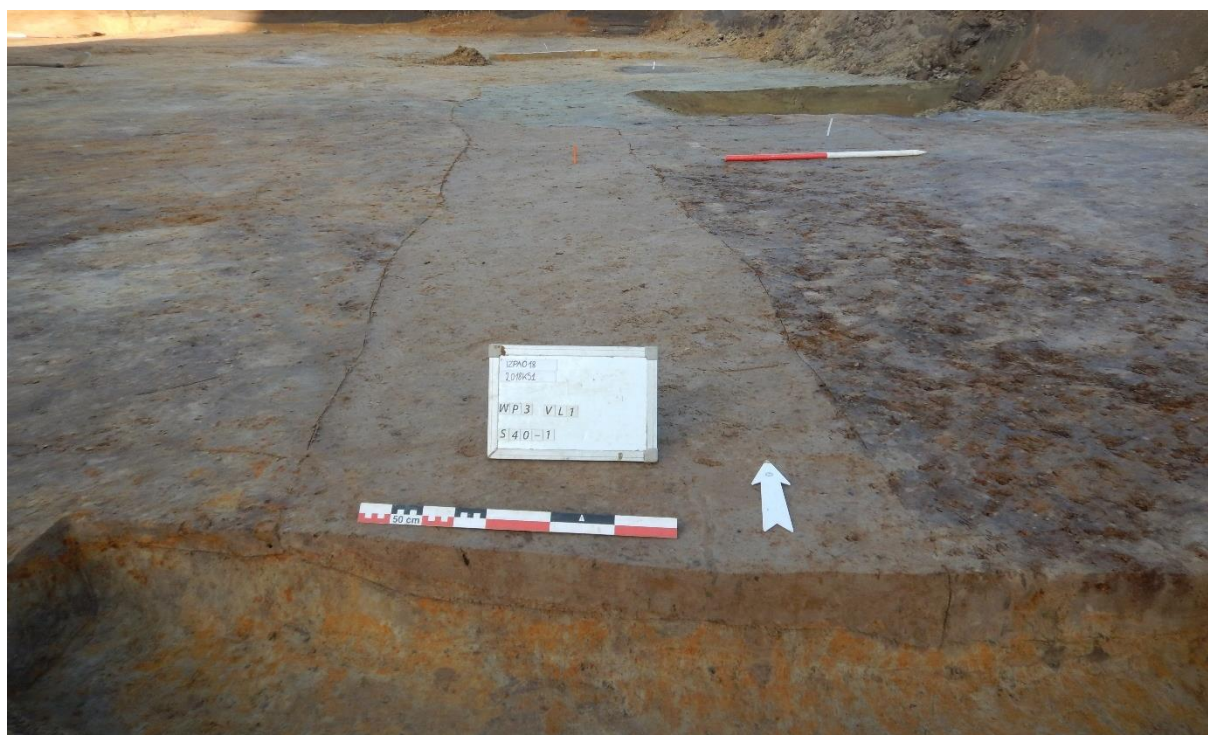
3.1.2.3. Late middeleeuwen

Aan de hand van het aardewerk konden drie langgerekte grachten gedateerd worden in de late middeleeuwen (zie Figuur 38; bijlage 4b). Twee daarvan zijn noord-zuid georiënteerd (S41 en S88), parallel aan elkaar gelegen op een afstand van ca. 6,3m, met een bruinig grijze vulling waarin zich houtskoolspikkels bevinden (zie Figuur 34 en Figuur 36). Beiden hebben een relatief platte en sterk afgelijnde onderkant en een diepte van 12cm (S41, zie Figuur 35) en 44cm (S88, zie Figuur 37). De onderlinge positie en de vorm en vulling van de sporen wijzen op een landweer (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**, zie ook hoofdstuk 4. V ERGELIJKEND HOOFDSTUK).

In het zuiden van de opgegraven zone bevindt zich nog een gracht (S2) met een gelijkaardige vulling, parallel aan de perceelsgrens. De vulling is 32cm diep. Vermoedelijk had deze gracht een afbakende functie.

Figuur 34: Vlakfoto van S41 (WP3), met aanzicht vanuit het zuidwesten.

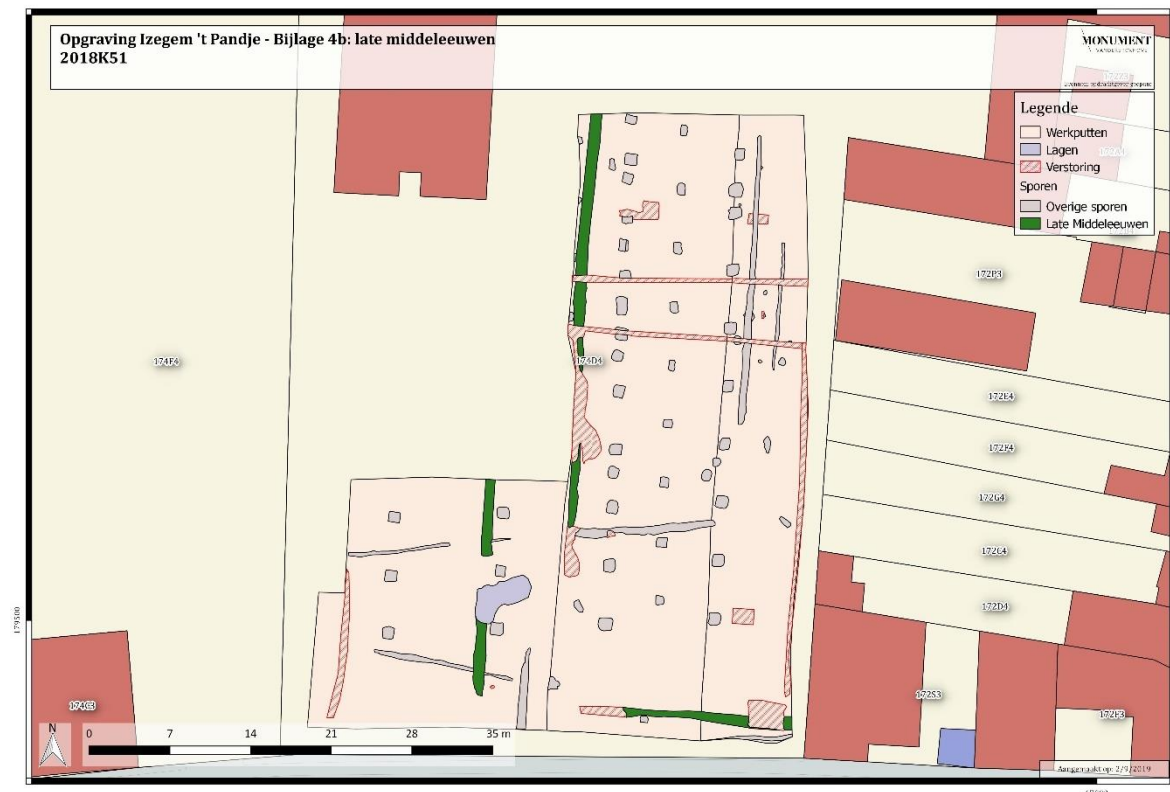
Figuur 35: Coupefoto van S41 (WP3) die S40 doorsnijdt, met aanzicht vanuit het zuiden.

Figuur 36: Vlakfoto van S88 (WP2), met aanzicht vanuit het noorden.

Figuur 37: Coupefoto van S88 (WP2), met aanzicht vanuit het noorden.

Figuur 38: Plan met de sporen uit de late middeleeuwen uitgelicht – bijlage 4b (bron: geopunt.be).

3.1.2.4. Nieuwe en nieuwste tijden

Het aantal sporen dat gedateerd kan worden in de nieuwe tijd is zeer beperkt (zie Figuur 44; bijlage 4c). Zo kon enkel greppel S15 (zie Figuur 39), waarin zich rood geglazuurd aardewerk bevond, gedateerd worden in deze periode. De greppel heeft een bruinigrijze ondiepe (8cm) vermengde vulling. Dit laatste is vermoedelijk te wijten aan bioturbatie. De greppel is gelegen in het oosten van de onderzochte zone en heeft een noord-zuid oriëntatie. Het spoor wordt tweemaal doorsneden door recente leidingen.

Figuur 39: Vlakfoto van S15, met aanzicht vanuit het noorden.

In het aangelegde archeologisch vlak werden in totaal 55 kuilen aangetroffen die aan de hand van de vulling en de vondsten gesitueerd kunnen worden binnen de nieuwste tijd (zie Figuur 43). Ze kunnen onderverdeeld worden in twee types. Van type 1 zijn er 24 kuilen, van type 2 zijn er 21.

➤ **Type 1**

De afstand tussen de kuilen (S3-7, 19-22, 59-63, 78 (zie Figuur 40), 90, 92, 94, 96, 98, 156-158 en 160) (van middenpunt tot middenpunt) bedraagt ca. 5m op de verticale as en ca. 9,3m op de horizontale as. Het gaat om kuilen van ca. 1m² groot met een vlakke bodem die vanonder bestaat uit een homogene grijze laag met daarbovenop een laag waarin zich kalkbrokken, mosselschelpen, houtskool en huishoudelijk afval bevindt. Deze werd afgedekt met een homogene grijze vulling die gelijkaardig is aan degene dat zich onderaan de sporen bevindt. Dit type kuil wordt ondergebracht in type 1, omdat deze vormelijk en qua vulling onderscheiden kunnen worden van de kuilen die als volgt besproken zullen worden.

Figuur 40: Coupefoto van S78 (WP3), met aanzicht vanuit het zuiden en representatief voor de gelijkvormige kuilen.

➤ Type 2

De overige kuilen hadden allen een gelijkaardige donkergrijze vulling met kalkspikkels. Negen daarvan bevonden zich op één rij (S124, 125, 128, 130 (zie Figuur 41), 132 (zie Figuur 42), 140, 142, 144, 145), parallel ten midden van de type 1 kuilen en op gelijke afstand van elkaar. Ook sporen 99-102 bevonden zich op één rij op gelijke afstand van elkaar in de westelijke werkputwand van werkput 2. Aangezien ze zich alternerend en te midden van de eerder besproken kuilenstructuur bevinden, wordt er vermoed dat ze tot eenzelfde structuur uit de nieuwste tijd behoren (zie Figuur 43). Dit type kuil wordt ondergebracht in type 2.

Figuur 41: Coupefoto van S130 (WP2), met aanzicht vanuit het westen.

Figuur 42: Vlakfoto van S132 (WP2), met aanzicht vanuit het noorden.

Door de quasi gelijke onderlinge afstanden van de afvalkuilen, kan er van uitgegaan worden dat men een consequente methode hanteerde om het afval te deponeren. De vulling waarbij er een zeer grote hoeveelheid kalkbrokken werd opgemerkt kan vermoedelijk gelinkt worden aan productieafval van kalkwinningsactiviteiten. Samengevat gaat het wellicht om een consistente manier van afvaldepositie na productieactiviteiten waarbij kalk gewonnen werd. Er werd over deze activiteiten op de site niets vermeld in historische bronnen.

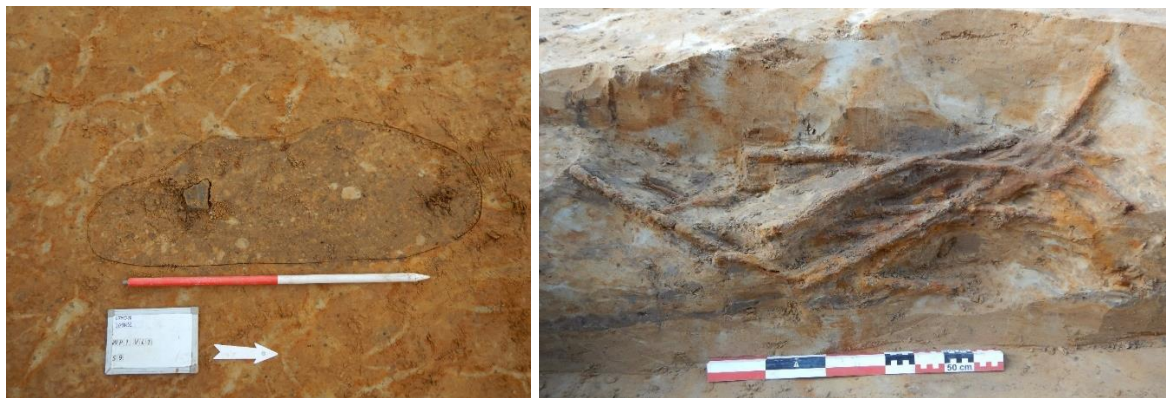
Figuur 43: Detail van de kuilen in onderling verband met elkaar. Hierbij werd een onderverdeling gemaakt tussen de 2 types, die op basis van vorm en vulling van elkaar onderscheiden kunnen worden (bron: geopunt.be).

Figuur 44: Plan met de sporen uit de nieuwe tijd, nieuwste tijd en WOI uitgelicht – bijlage 4c (bron: geopunt.be).

3.1.2.5. Wereldoorlog I

Er werd één ca. 30cm diepe kuil met relatief platte onderkant aangetroffen (S9) die aan de hand van de prikkeldraadversperring (zie Figuur 45) en een fragment van een Duitse steelhandgranaat in verband gebracht kan worden met WOI. De vulling van de kuil betrof zeer vermengd grijs zandleem met wittig groene en oranje vlekken. Aangezien het nabijgelegen klooster tijdens de oorlog diende als lazaret en bovendien bezet werd door de Duitsers, is het niet ongewoon om deze restanten aan te treffen in de zone die toen gebruikt werd als moestuin van het klooster.

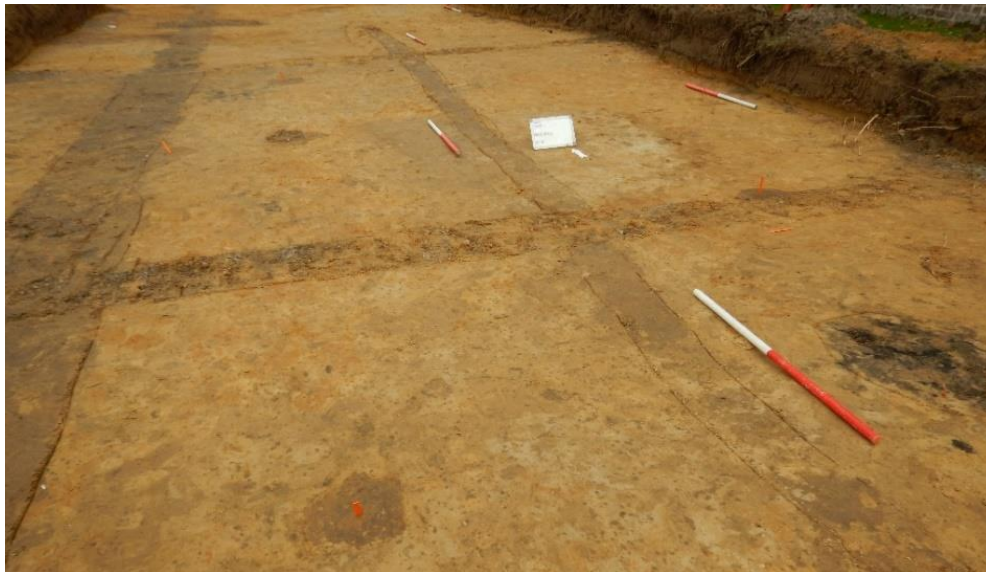

Figuur 45: Vlakfoto van S9 (WP1) (L) en detailfoto van de prikkeldraadversperring aangetroffen in de tweede helft daarvan (R), met aanzicht vanuit het oosten.

3.1.2.6. Onbepaald

Van verschillende sporen die tijdens het veldwerk aan het licht kwamen, blijft de datering onbepaald. Het gaat voornamelijk om greppels en enkele paalsporen die niet tot een uitzonderlijke structuur behoren. Om die reden werd er beslist om in te zetten op de dateringen en verder natuurwetenschappelijk onderzoek van de brandrestengraven, inclusief conservatie van een urne, aangezien dat tot meer kenniswinst zou leiden.

Eén van de sporen die onbepaald blijft qua datering is greppel S16, parallel aan en in noord-zuid oriëntatie ten westen van S15 (zie Figuur 46). Het spoor heeft een bruingrijze vermengde vulling en is ca. 10cm diep. Dit betekent dat de vulling gelijkaardig is aan die van de parallelle greppel S15 en mogelijks ook gesitueerd kan worden in de nieuwe tijd, al bestaat daar geen zekerheid over. Tussen S15 en S16 bevonden zich de ondiepe paalsporen S11-13 (zie Figuur 47), die ook werden aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek (2018B95 ID 7359) en mogelijks onderdeel konden uitmaken van een palissade. Er werden in het vervolgonderzoek geen bijkomende gelijkvormige sporen gevonden die dit kunnen verduidelijken. Bovendien kwamen er geen dateerbare vondsten uit de vulling en zijn ze ondiep bewaard.

Figuur 46: Vlakfoto van S16 (L.), S11-13 (M.) en S15 (R.), met aanzicht vanuit het zuidwesten.

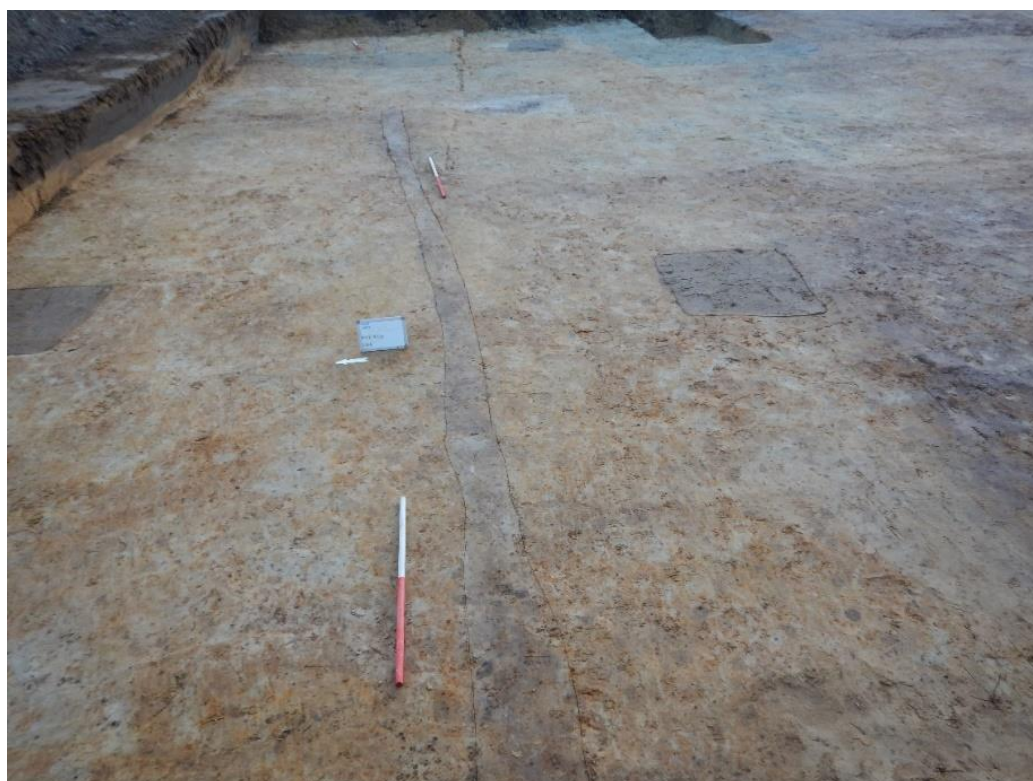
Figuur 47: Coupefoto van ondiepe paalkuil S11, met aanzicht vanuit het westen.

Ook ten zuiden van S2 en parallel daaraan, bevindt zich nog een greppel waaruit geen dateerbaar materiaal aan het licht kwam. Deze is 12cm diep en langgerekt, maar verdwijnt in de werkputwand.

In werkput 3 werden twee greppels waargenomen, S40 (zie Figuur 48) en S54 (zie Figuur 49). Beiden bestaan uit een lichtgrijze komvormige vulling met houtskoolspikkels. Ze worden allebei doorsneden door de laatmiddeleeuwse gracht S41, waardoor ze ouder zouden moeten zijn dan dat, echter werd er geen dateerbaar materiaal in gevonden wat dit kan bevestigen, waardoor de precieze datering onbepaald blijft.

Figuur 48: Coupefoto van S40 (WP3), met aanzicht vanuit het westen.

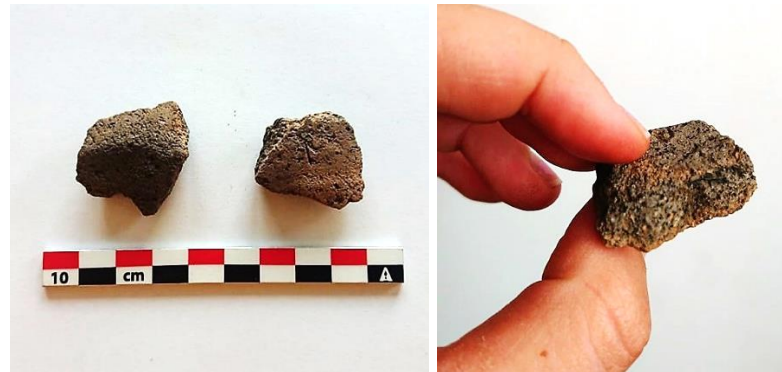

Figuur 49: Vlakkfoto van S54 (WP3), met aanzicht vanuit het westen.

3.1.3. Vondsten

Over het algemeen bleef het aantal vondsten beperkt.

- Bij drie brandrestengraven (inclusief S57 uit het proefsleuvenonderzoek (2018B95 ID 7359) werd fragmentair handgevormd aardewerk teruggevonden (zie Figuur 50).

Figuur 50: Fragmentair handgevormd aardewerk (INR 16) uit S10 (L) en een detail van het baksel (R).

- Uit brandrestengraf S141 kon een urne gerecupereerd worden (INR 11, zie Figuur 51). Deze werd geconserveerd (zie Figuur 52). Het gaat om een pot die op basis van het baksel en stijl vermoedelijk lokaal geproduceerd werd. Wellicht is het een handgevormde kookpot type P1 of P2¹³. Op de overgang van de hals naar de buik van de pot werden groeflijnen aangebracht (zie Figuur 53). De pot werd geconserveerd en wordt verder besproken in hoofdstuk 3.2.3. Conservatie.

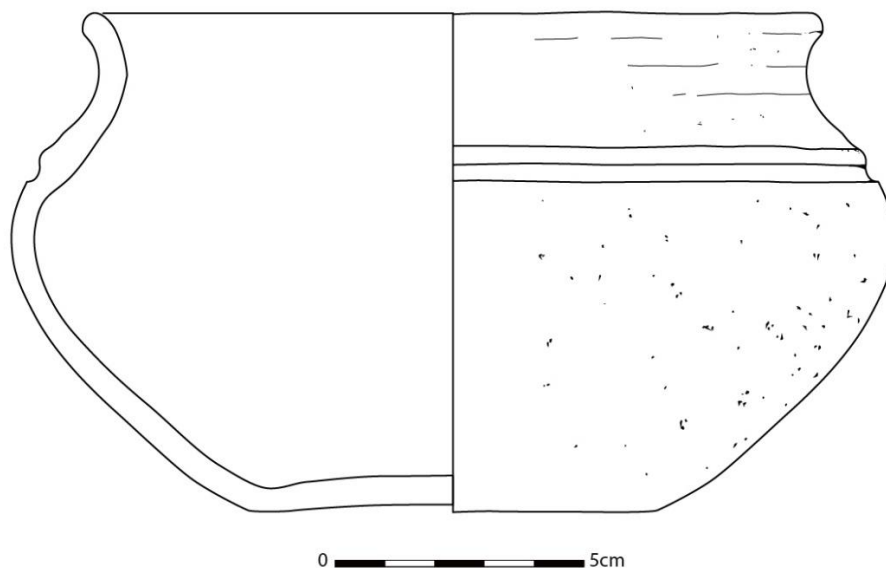

Figuur 51: Foto van hoe INR11 in brandrestengraf S141 werd aangetroffen.

¹³ DE CLERCQ W., 2009.

Figuur 52: Foto van urne INR 11 uit S141 na conservatie (foto: Ansje Cools).

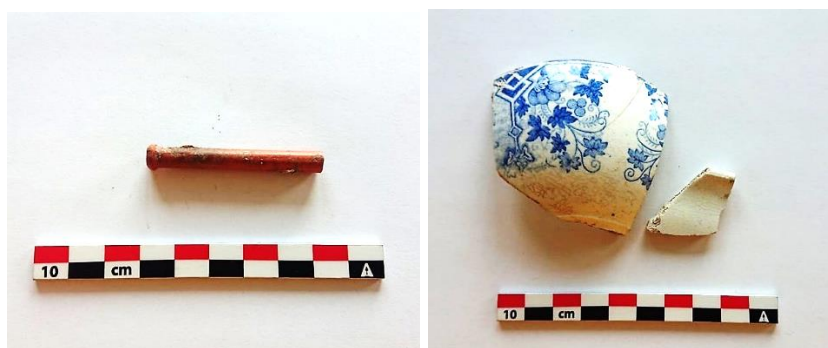
Figuur 53: Materiaaltekening van de urne (INR 11) uit brandrestengraf S141 – bijlage 8 (materiaaltekening: Bert Mestdagh).

- Er werd een beperkte hoeveelheid aardewerkfragmenten verzameld uit verschillende sporen. Onder het aardewerk bevinden zich enkele scherven grijs gedraaid aardewerk die gedateerd konden worden in de late middeleeuwen (zie Figuur 54). Ook rood geglazuurd aardewerk dat gedateerd kon worden in de nieuwe of nieuwste tijd kwam aan het licht. Bovendien werd er één fragment pijpjarde van een oranje pijpensteel gerecupereerd (nieuwste tijd, zie Figuur 55 (L)). In de kuilen uit de nieuwste tijd bevond zich onder andere Westerwald steengoed, rood geglazuurd aardewerk, industrieel wit en faience.

Van het laatste type werd een deel van een kopje gevonden dat blauw beschilderd is met aan de buitenzijde een bladermotief en aan de binnenzijde een landelijk tafereel met een haas (zie Figuur 55 (R)). De vondstcategorieën glas (vnl. vensterglas), dierlijk bot en schelpmateriaal (vnl. mosselschelpen) werden enkel in de nieuwste tijd kuilen gevonden.

Figuur 54: Fragmentair grijs gedraaid en rood geglazuurd aardewerk (INR 22) uit S88.

Figuur 55: Steelfragment van een oranje kleipijp (INR 15) uit S7 (L) en een blauw beschilderd faience kopje met bladermotief aan de buitenzijde (INR 28) uit S129 (R).

- Metaaldetectie bracht weinig relevant vondstmateriaal aan het licht. Eén artefact (INR 36) kan mogelijks teruggaan tot de metaaltijden, echter werd het gerecupereerd uit de dump, waardoor dit geen informatie kan opleveren over een specifieke context.

3.2. Natuurwetenschappelijk onderzoek

De bulkstalen van de brandrestengraven werden gezeefd volgens de bepalingen in de Code van Goede Praktijk (versie 3.0)¹⁴, waarna ze gedroogd en gesorteerd werden volgens materiaaltipe en grootte. Daaruit werden stalen met houtskoolresten geselecteerd voor C14-dateringen. Er werd voornamelijk ingezet op de datering van de (vermoedelijke) brandrestengraven. Uit brandrestengraven S57 en S141 werden de crematieresten geselecteerd voor verder onderzoek door fysisch antropologe April Pijpelink. Urne INR 11 uit brandrestengraf S141 werd geconserveerd door specialiste Ansje Cools.

3.2.1. C14-dateringen

Er werden in totaal vier houtskoolstalen geselecteerd voor een C14-datering: inventarisnummers 42-45 uit sporen S57 (proefsleuvenonderzoek, brandrestengraf), S10 (brandrestengraf), S141 (brandrestengraf, vulling urne INR 11) en S155. De dateringen kunnen geraadpleegd worden in het C14-dateringsrapport in bijlagen 9a en 9b.

Inventarisnummer 42 betreft een houtskoolstaal van het brandrestengraf S57 dat tijdens het proefsleuvenonderzoek werd aangetroffen. De kans bedraagt 95,4% dat deze gedateerd kan worden tussen 180BC en 40BC, in de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode. Het verbrand bot (**INR 47**) werd eerder gesitueerd tussen 330BC en 200BC (71%) (late ijzertijd). Aangezien zowel de kwaliteit van het bot en het houtskool goed leken, valt het verschil in de datering te verklaren doordat het houtskool afkomstig is uit het brandrestengraf en dus intrusief materiaal zou kunnen zijn van een laag erboven¹⁵.

	RICH-27113 (inv 47) : 2240±27BP
	68.2% probability
	380BC (17.4%) 350BC
RICH-26938 (42) : 2091±25BP	300BC (49.8%) 230BC
68.2% probability	220BC (1.0%) 210BC
170BC (68.2%) 50BC	95.4% probability
95.4% probability	390BC (24.4%) 340BC
180BC (95.4%) 40BC	330BC (71.0%) 200BC

Inventarisnummer 43 komt uit spoor S10, waarin tevens enkele kleine fragmenten handgevormd aardewerk werden gevonden. Aanvankelijk werd aan de hand van de vorm en vulling gedacht dat het ook om een brandrestengraf ging, echter was deze zwaar gebioturbeerd. Bovendien wijst de datering eerder op het neolithicum tussen 2910BC-2740BC, met een hogere kans (45,3%) op 2820BC-2740BC. Aangezien de datering enorm afwijkt van de overige brandrestengraven, gaat het naar alle waarschijnlijkheid om brandresten van een natuurlijk fenomeen zoals bv. een bosbrand.

¹⁴ Zie hoofdstuk 8.6.1.8. (p. 73).

¹⁵ Persoonlijke communicatie met Mathieu Boudin (KIK-IRPA).

RICH-26943 (43) : 4216±29BP
68.2% probability
2900BC (31.4%) 2860BC
2810BC (36.8%) 2760BC
95.4% probability
2910BC (39.2%) 2850BC
2820BC (45.3%) 2740BC
2730BC (10.9%) 2690BC

Inventarisnummer 44 werd gerecupereerd uit de vulling van de urne S11 uit brandrestengraf S141. De kans is 85,9% dat deze dateert uit de periode 210BC-50BC, waardoor ook dit spoor in de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode geplaatst kan worden. Er werd ook een staal genomen van de menselijke resten voor C14-datering (**INR 46**), deze geeft een datering van 92,4% kans tussen 120BC-30AD. Het verschil in de datering is te verklaren door het oud-hout effect, waarbij er voor het brandrestengraf gebruik gemaakt werd van de kern van een boom in plaats van een deel van de buitenste jaarringen¹⁶.

RICH-26939 (44) : 2129±30BP	RICH-27114 (inv 46) : 2036±26BP
68.2% probability	68.2% probability
205BC (68.2%) 105BC	90BC (9.9%) 70BC
95.4% probability	60BC (58.3%) 5AD
350BC (9.5%) 300BC	95.4% probability
210BC (85.9%) 50BC	160BC (3.0%) 130BC
	120BC (92.4%) 30AD

Inventarisnummer 45 uit S155 wijst op een datering tussen 1460BC-1370BC (66,6% kans). Tijdens het veldwerk was er geen zekerheid of het al dan niet om een brandrestengraf ging. Het ging om een houtskoolrijke kuil die ook een ovale vorm had. Er werden geen verbrande botresten in aangetroffen. De datering kan geplaatst worden in de midden-bronstijd en is daarmee afwijkend van de graven die in de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode geplaatst kunnen worden. Wellicht is hier eerder sprake van houtskoolresten afkomstig van een natuurlijk fenomeen.

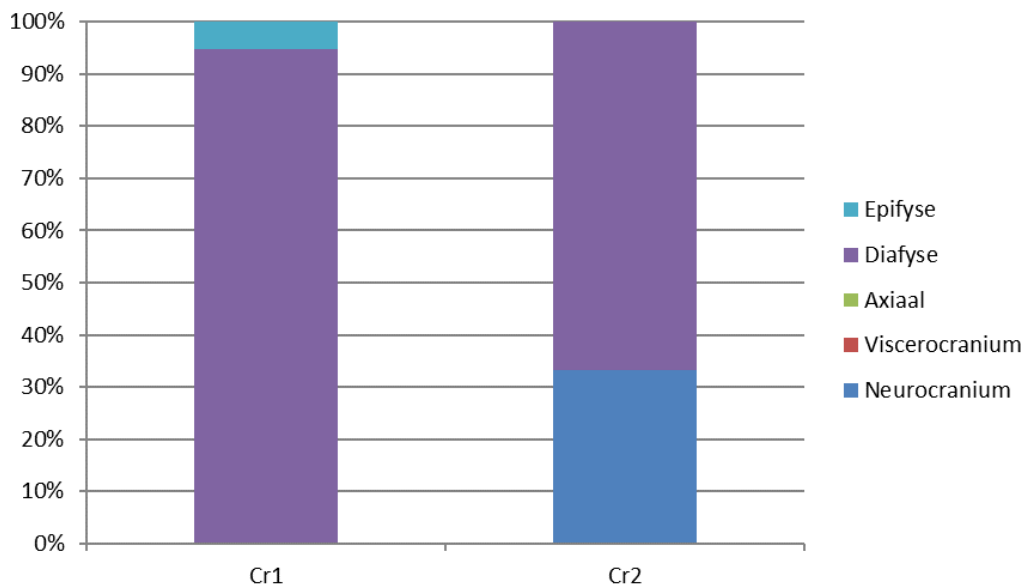
RICH-26940 (45) : 3129±29BP
68.2% probability
1440BC (54.4%) 1380BC
1340BC (13.8%) 1320BC
95.4% probability
1500BC (2.5%) 1470BC
1460BC (66.6%) 1370BC
1360BC (26.3%) 1290BC

¹⁶ Persoonlijke communicatie met Mathieu Boudin (KIK-IRPA)

3.2.2. Fysisch antropologisch onderzoek

Uit brandrestengraven S57 en S141 werden de crematieresten geselecteerd voor verder onderzoek door fysisch antropologe April Pijpelink. Het bijhorende rapport kan geraadpleegd worden in bijlage 10.

De crematieresten van graven S57 en S141 wegen respectievelijk 6,5 en 54g. Het botmateriaal is sterk gefragmenteerd wat een determinatie bemoeilijkte. Beide crematies bevatten vermoedelijk menselijk botmateriaal, waarbij het axiaal skelet en het viscerocranium volledig ontbreken (zie Figuur 56). Aan de hand van het postuur kan worden bepaald dat beide individuen ten minste 20 jaar oud zullen zijn geweest. Het geslacht, een lichaamslengte of ziekteverschijnselen zijn niet meer te achterhalen. Beide crematies werden goed tot zeer goed verbrand bij een temperatuur van 650-800+°C (zie Figuur 57).¹⁷

Figuur 56: Verhoudingen van de verschillende lichaamsonderdelen per graf (bron: April Pijpelink).

Cr	Spoor	Inventarisnr.	Gewicht (gram)	Verbrandingsgraad	Fragmentatiegraad	Leeftijd	Geslacht	Dierlijk (gram)	Intactheidsratio	Aanwijzing voor bijgiften
1	141	46	54	4-5	4	20+	Man/vrouw	0	0,230769	Geen
2	57	47	6,5	5	3	20+	Man/vrouw	0	0,351851	Geen

Figuur 57: Totaaloverzicht van de determinatieresultaten per individu (bron: April Pijpelink).

¹⁷ PIJPELINK A. 2019,

3.2.3. Conservatie

De urne (INR 11) van brandrestengraf S141 werd geconserveerd door specialiste Ansje Cools. Een gedetailleerde omschrijving van de behandelingen en het verder advies kan geraadpleegd worden in de bijhorende conservatiefiche in bijlage 11.

Het aardewerk werd voorafgaand aan de conservatie gedeeltelijk gereinigd door droog borstelen en gedeeltelijk nog in aarde bewaard om het oppervlak niet te beschadigen. Tijdens de conservatie werd deze mechanisch gereinigd met borstels en chemisch met een solventmengsel bestaande uit water en ethanol. Voor fysieke stabilisatie werd de pot geconsolideerd, verlijmd en aangevuld. Nadien werd het verpakt in een PE doos met op maat gemaakte ondersteuning uit PE schuim.

Op heden wordt de geconserveerde pot (zie Figuur 58 en Figuur 59) bewaard in een gecontroleerde omgeving met stabiele temperatuur in een inerte, zuurvrije, luchtdichte en vochtvrije omgeving.

Figuur 58: Foto's van urne INR 11 uit brandrestengraf S141 na conservatie (foto: Ansje Cools).

Figuur 59: Detailfoto van versiering op urne INR 11 uit brandrestengraf S141 na conservatie (foto: Ansje Cools).

4. VERGELIJKEND HOOFDSTUK

In de regio werden eerder al archeologische sites aangetroffen die wezen op bewoning of begraving in de late ijzertijd - vroeg-Romeinse periode, late middeleeuwen, nieuwe en nieuwste tijd.

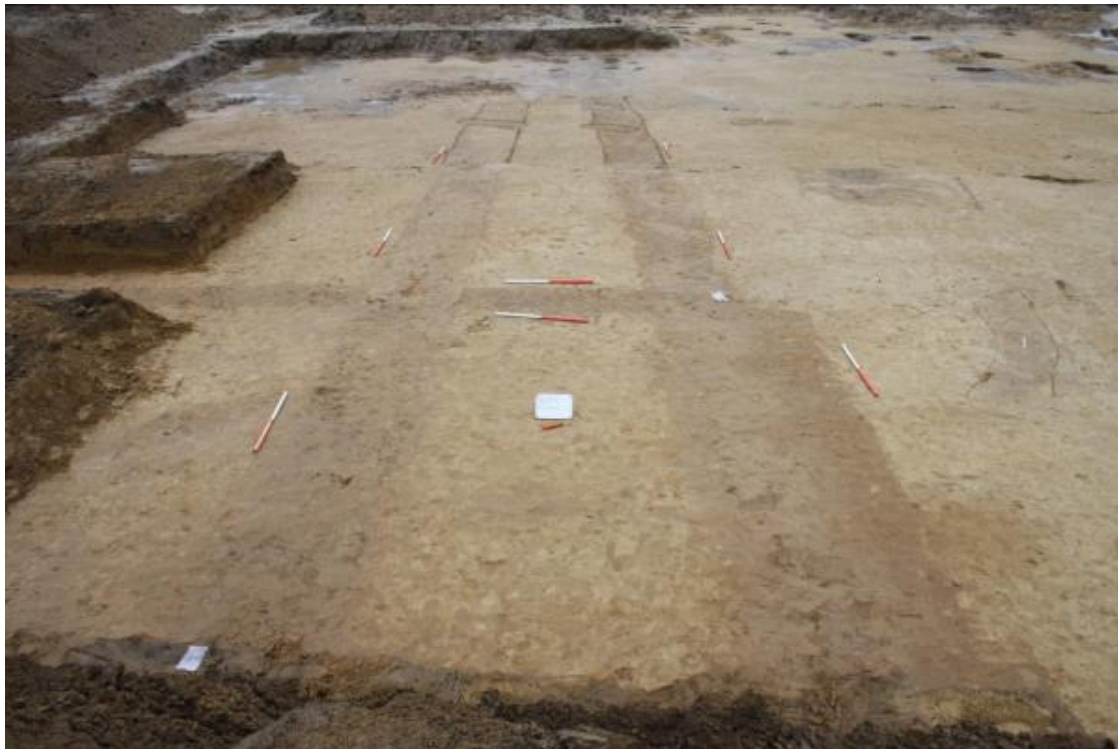
Zo werd er tijdens een opgraving aan de Nijverheidsstraat te Ingelmunster in 2013, uitgevoerd door Monument Vandekerckhove, een gebouwplattegrond blootgelegd samen met verschillende bijgebouwen uit de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode. De sporen leverden fragmenten handgevormd aardewerk op. Ook jongere sporen, uit de late middeleeuwen (14de-15de eeuw) kwamen daar voor. Tevens werd er het gebruik van landweren in de late middeleeuwen bevestigd¹⁸. Ook daar waren er twee parallelle ca. 1-2m brede grachten aanwezig (zie Figuur 60). Ze werden gekenmerkt door quasi rechte wanden en een min of meer vlakke bodem, wat gelijkaardig is aan degene die werden aangetroffen te Izegem 't Pandje. Een landweer is een lijnvormige doorgaande aarden grenswal en/of diepe sloot met begroeiing op de wal¹⁹ (zie Figuur 61). De basisopbouw van een landweer bestond doorgaans uit een flinke centrale wal, geflankeerd door wijde diepe grachten waaruit de aarde voor de wal kwam. In plaats van een enkele centrale wal met grachten werd ook wel geopteerd voor een bredere, zwaardere verdedigingslinie bestaande uit verschillende, mogelijk lichter uitgevoerde, wallen met of zonder grachten, soms met een open ruimte ertussenin. Voorgaand onderzoek leerde dat deze structuren te dateren vallen in de late middeleeuwen. Historisch onderzoek toonde aan dat het gebruik van landweren een piek kende in het midden van de 14de tot het midden van de 15de eeuw. Eveneens kon vastgesteld worden dat er na de late 15de eeuw weinig tot geen nieuwe landweren meer aangelegd zijn. Ze fungeerde als verdedigende kracht voor verschillende doelen: gemene weidegronden van een stad beschermen, wegblokkades, als grens van een vorstendom of als beschermende corridor voor een belangrijke handelsweg²⁰.

¹⁸ HANTSON W. 2013.

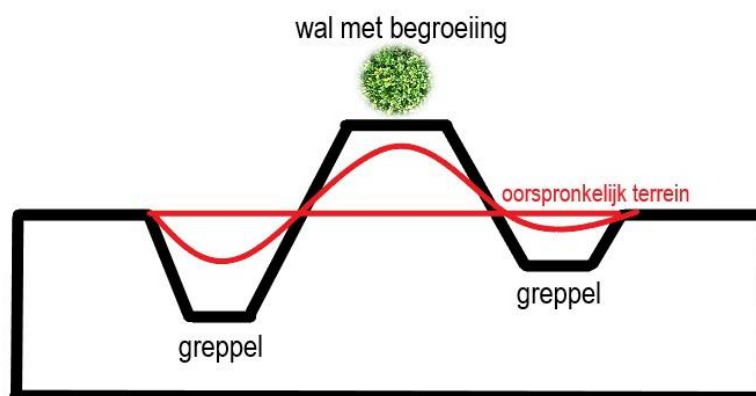
BRUYNINCKX T. & APERS T. 2017.

¹⁹ Definitie: Wikipedia, *Landweer* [online] (geraadpleegd op 4 september 2019).

²⁰ BROKAMP B. 2012.

Figuur 60: Foto van de landweer in Ingelmunster (bron: BRUYNINCKX T. & APERS T. 2017.)

Figuur 61: Structureel voorbeeld van een landweer (bron: vernieuwde weergave (door auteur) van voorbeeld op Wikipedia).

In Izegem zelf werd aan de Hazelaarstraat een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door GATE Archaeology (2013) waarbij er laatmiddeleeuwse tot vroegmoderne sporen aan het licht kwamen. Onder de niet gedateerde sporen bevond zich o.a. een brandrestengraf²¹. Ook aan de Blekerijstraat vond eerder al een proefsleuvenonderzoek plaats door BAAC Vlaanderen, waar zich twee enclosgreppels bevonden uit de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode. Er werden verder geen nederzettingssporen aangetroffen op het terrein.

²¹ WUYTS F. & RENIERE S. 2013.

Deze bevonden zich daar vermoedelijk buiten het onderzoeksterrein. Wat betreft de late middeleeuwen en de nieuwe tijd, werden er aan de Blekerijstraat sporen van extensief landgebruik geregistreerd.²²

Eén van de grotere uitgevoerde onderzoeken in Izegem, is de opgraving aan de Hondekensmolenstraat.²³ Het situeert zich op het Lid van Aalbeke, binnen de zandleemstreek. De ondergrond wordt er gekenmerkt door een natte lichte zandleembodem zonder profiel (Pep(0)). Echter, in de zuidelijke hoek bevindt zich een matig droge lichte zandleembodem met een verbrokkelde textuur B-horizont (Pcc), wat te vergelijken valt met het bodemtype waarop de archeologische site aan Izegem 't Pandje zich bevindt. Ook daar werden vier brandrestengraven opgegraven en een bijhorend woonerf, al dateerden deze wel uit de 1ste eeuw n. Chr. (Romeinse periode). Sporen uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd waren eveneens aanwezig.

Uit het eerder uitgevoerde archeologisch onderzoek blijkt dat er in de ruimere omgeving zeker al bewoning was in de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode. Bovendien werden er in Izegem ook al enkele sporen opgegraven die in deze periode gedateerd konden worden. Vanaf de Romeinse periode was er zeker al bewoning en begraving ter hoogte van de Hondekensmolenstraat in Izegem. Dit maakt het niet ongewoon dat er ook tijdens deze opgraving drie brandrestengraven (waarvan één erg verstoord) uit de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode aan het licht kwamen. Ook bewoning in de late middeleeuwen en nieuwe tijd werd te Izegem al meermaals aangetoond door archeologisch onderzoek.

²² DEMOEN D. & SCHELLENS S. 2016.

²³ VANDORPE L. et al. 2011.

5. INTERPRETATIE

5.1. Interpretatie van de aangetroffen sporen en vondsten

Er werd een archeologische site aangetroffen, waarvan de sporen gedateerd kunnen worden in meerdere perioden: de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode, late middeleeuwen, nieuwe-nieuwste tijden en WOI.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek (2018B95 **ID 7359**) en de opgraving werden er drie brandrestengraven aangetroffen, waarvan er één verstoord werd door een recente nutsleiding (S18). De brandrestengraven konden aan de hand van het reducerend gebakken handgevormd aardewerk en de C14-dateringen gedateerd worden in de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode. De urne die in brandrestengraf S141 werd aangetroffen bleek een pot in reducerend gebakken handgevormd aardewerk met groeflijnversieringen. Het exemplaar werd geconserveerd en de inhoud verder onderzocht door een fysisch antropologe. Ook het botmateriaal uit de bulkstalen van het brandrestengraf uit het proefsleuvenonderzoek werd verder onderzocht. Er kon bepaald worden dat beide individuen ten minste 20 jaar oud zullen zijn geweest. Het geslacht, een lichaamslengte of ziekteverschijnselen waren niet meer te achterhalen. Beide crematies werden goed tot zeer goed verbrand bij een temperatuur van 650-800+°C. De sporen uit de late ijzertijd – vroeg Romeinse periode kunnen omschreven worden als onderdeel van een archeologische site van funeraire aard. Bijhorende bewoning kwam niet aan het licht. Mogelijks bevindt deze zich buiten het onderzoeksgebied. Twee andere sporen die aanvankelijk werden aanzien als mogelijke brandrestengraven gaven een C14-datering in het neolithicum en de midden-bronstijd. Het bleek dus eerder te gaan om brandresten van een natuurlijk fenomeen zoals bv. een bosbrand.

Van de grachten die aan de hand van het aardewerk gedateerd werden in de late middeleeuwen, vormen de twee parallelle noord-zuid georiënteerde grachten een verdedigende structuur: een landweer. De oost-west georiënteerde gracht in het zuiden van het projectgebied zal eerder als afbakening gediend hebben. Er werd ook een ondiep bewaarde greppel aangetroffen uit de nieuwe tijd.

Enkele greppels (S40 en 54) bevatten geen vondstmateriaal en aangezien er voornamelijk ingezet werd op verder onderzoek van de brandrestengraven, bleef de datering onbepaald, echter doet de lichtgrijze vulling en de vorm van de sporen vermoeden dat het om relatief oude archeologische sporen gaat. Eén ervan werd tevens doorsneden door een deel van de laatmiddeleeuwse landweer, wat betekent dat de landweer jonger is dan één van de lichtgrijze greppels. Een definitieve uitspraak kan hierover door gebrek aan bewijsmateriaal niet gedaan worden.

De kuilen op parallelle rijen ten opzichte van elkaar, met gelijke onderlinge afstand, waarvan er twee types onderscheiden kunnen worden, behoren tot éénzelfde structuur uit de nieuwste

tijd. De hypothese is dat het gaat om een consistente manier van afvaldepositie na productieactiviteiten gerelateerd aan kalkwinning.

Er werd één kuil aangetroffen met geoxideerde resten van een prikkeldraadversperring. Tevens werd in hetzelfde spoor een fragment van een Duitse steelhandgranaat gevonden. Door bovengenoemde elementen kan er verondersteld worden dat het gaat om een kuil geassocieerd met Wereldoorlog I. Mogelijks betreft het een depositie van materiaal dat niet meer nodig bleek na het einde van de oorlog in 1918. Tevens zou de opgegraven zone tijdens WOI voornamelijk bestaan hebben uit moestuinen van het patersklooster dat toen diende als lazaret en bovendien bezet werd door de Duitsers. Het is dus niet ongewoon dat daar restanten van werden aangetroffen in de omliggende tuinen.

5.2. Beantwoording onderzoeksvragen

Het doel van het onderzoek was om te achterhalen wat de exacte aard is van de archeologische site die werd aangetroffen in de bodem. Aangezien volgende onderzoeksvragen beantwoord kunnen worden, is het onderzoeksdoel succesvol bereikt en kan kennis van de site bijdragen tot een beter begrip van de geschiedenis in deze regio.

Hoe is de bodemopbouw?

De stratigrafie die werd waargenomen verschilt licht verspreid over het projectgebied. Centraal in de drie werkputten was er sprake van een eenvoudige bodemstructuur in de vorm van de sequentie A(p)-B-C met een afgetopte A(p)-horizont. In het noordoosten van het projectgebied is er sprake van een A(p)-B-E-B/Bh-C-structuur. In het zuiden kwam er een A-B-E-Bh-C-structuur voor, echter bevond zich bovenaan een ophogingslaag die de originele bodemopbouw voor een groot deel verstoord heeft.

Tot welke archeologische periode(s) behoren het aangetroffen niveau en de archeologische sporen en/of artefacten?

De late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode, late middeleeuwen, nieuwe-nieuwste tijd en WOI.

Wat is de aard van de archeologische site, sporen en/of artefacten (bewoning, funerair, ambachten,...)?

De sporen uit de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode zijn funerair van aard. Die uit de middeleeuwen behoren tot een verdedigende structuur en een afbakeningssysteem. Ook werd er één ondiepe greppel uit de nieuwe tijd aangetroffen, wellicht ook deel uitmakend van een afbakenend systeem. en de sporen uit de nieuwste tijd kunnen geassocieerd worden met productieactiviteiten voor kalkwinning.

Wat is de relatie tussen de verschillende aangetroffen sporen en structuren?

De sporen uit de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode betreffen brandrestengraven, al zit er een verschil van minstens 180 jaar tussen sporen S57 en S141, wat betekent dat er wellicht niet direct een verband is tussen de individuele graven (bv. niet van hetzelfde gezin, al zou dit in ieder geval moeilijk geweest zijn om te bepalen). De sporen uit de late middeleeuwen zijn gekenmerkt door afbakende -en verdedigingsstructuren waaronder greppels, grachten en een landweer. Eén greppel uit de nieuwe tijd zal ook als afbakening gediend hebben. Wat de nieuwste tijd betreft, werden er twee types kuilen aangetroffen die gelijkaardig zijn van vorm en vulling en zich op een regelmatige afstand van elkaar bevonden, gelinkt aan consequentie depositie van productieafval na kalkwinningsactiviteiten. Er werd maar één spoor uit WOI aangetroffen die op basis van restanten van een prikkeldraadversperring en een Duitse handsteelgranaat in dit historisch tijdsvak kan geplaatst worden.

Kunnen uitspraken gedaan worden over de crematies (geslacht, leeftijd, pathologie, ...)?

Tijdens het veldonderzoek werden twee sporen met crematieresten aangetroffen. Het botmateriaal is sterk gefragmenteerd wat een determinatie bemoeilijkt. Beide crematies bevatten vermoedelijk menselijk botmateriaal. Aan de hand van het postuur kan worden bepaald dat beide individuen ten minste 20 jaar oud zullen zijn geweest. Het geslacht, een lichaamslengte of ziekteverschijnselen zijn niet meer te achterhalen. Beide crematies werden goed tot zeer goed verbrand bij een temperatuur van 650-800+°C.²⁴

Kan een reconstructie gemaakt worden van het landschap uit de aangetroffen periodes? Wat is de relatie van de sporen tot het landschap?

Er werden geen spoorvullingen aangetroffen die zich leenden tot staalname voor dergelijk natuurwetenschappelijk onderzoek. Er werd voornamelijk ingezet op de kenniswinst wat betreft de brandrestengraven.

Zijn er sporen van bewoning? Zo ja, wat is de aard van de bewoning?

Voor de late ijzertijd betreft het slechts grafcontexten. Er werden geen associeerbare bewoningssporen aangetroffen. Voor de late middeleeuwen werden er ook geen sporen gevonden van een huisplattegrond of dergelijke, al is er wel sprake van afbakende en verdedigende structuren. De kalkwinningsputten zijn gerelateerd aan productieactiviteiten. Er werden geen sporen aangetroffen die op bijhorende bewoning duiden.

²⁴ PIJPELINK A. 2019.

Hoe past de vindplaats binnen het lokale en regionale landschap van de vastgestelde periode(s)?

Aangezien er geen contexten waren die zich leenden tot staalname voor dergelijk natuurwetenschappelijk onderzoek, kan er geen reconstructie gebeuren van de site en diens plaats in het lokale en regionale landschap van de vastgestelde periode. Wel blijkt uit vergelijkend onderzoek met resultaten van andere archeologische onderzoeken dat de Mandelvallei een aantrekkelijke plaats was voor bewoning in perioden zoals de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode, late middeleeuwen, nieuwe en nieuwste tijd.

Voor de brandrestengraven:

- **Waar bevindt zich de grootste concentratie aan menselijk verbrand botmateriaal? In de vulling van het spoor of in de vulling van de urne?**

Het totale gewicht van de crematieresten is laag. Het gaat om brandrestengraven, waarbij er zich in de vulling van de urne een deel van de crematieresten bevond.

- **Welke zijn de resultaten verkregen door een C14-datering van het aanwezige houtskool in de brandrestengraven?**

Twee sporen waarvan na het veldwerk niet duidelijk was of het daadwerkelijk ging om brandrestengraven, bleken te dateren in het neolithicum en de midden-bronstijd. Het betreft eerder brandresten van een natuurlijk fenomeen zoals een bosbrand. S57 uit het proefsleuvenonderzoek en S141 konden gedateerd worden in de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode zoals verwacht werd aan de hand van het aardewerk. Voor het houtskoolstaal van S57 geldt een datering tussen 180BC en 40BC. Het botmateriaal werd gesitueerd tussen 330BC en 200BC. Dit valt te verklaren doordat het houtskoolstaal afkomstig was van het brandrestengraf en dus intrusief kan zijn van een jongere laag erboven. De C14-datering van houtskool uit de urne van S141 wees op een datering tussen 210BC-50BC. Het bot werd gedateerd tussen 120BC-30AD. Het verschil is te verklaren door het oud-hout effect. Tussen de twee brandrestengraven zit een verschil van minstens 180 jaar.

Wat is de aard van de metaalvondst INR 6 die ingezameld werd bij brandrestengraf S57 tijdens het proefsleuvenonderzoek?

Bij nader bestuderen van de vondst, bleek het om een brok Fe-concretie te gaan. De vondst werd om die reden niet meegenomen in het traject van het vormtypologisch en natuurwetenschappelijk onderzoek.

Kan er in geschreven bronnen en historisch kaartmateriaal informatie teruggevonden worden over de aard van de structuur van kuilen daterend uit de nieuwste tijd, aangetroffen over het gehele opgravingsvlak?

Over kalkwinningsactiviteiten in de nabije of verdere omgeving werd geen informatie teruggevonden in historische bronnen. De vorm en vulling van de sporen wijzen echter toch op een consequent aangepakte deponering van materiaal dat werd gebruikt voor kalkproductie.

6. CONCLUSIE

Op het projectgebied, 't Pandje aan de Mentenhoekstraat te Izegem, van ca. 9800m² werd een uitbreiding voor het rusthuiscomplex WZC 't Pandje voorzien met een nieuwbouw, wegenis, parking en regenwaterputten. De geplande werken beslaan ca. 3000m² van het totale plangebied. In het kader van deze werken werd er een archeologienota (2016K328 **ID 5265**) opgemaakt die aanleiding gaf tot een proefsleuvenonderzoek. De resultaten van het proefsleuvenonderzoek (2018B95 **ID 7359**) leidden tot een vlakdekkende opgraving (2018K51) van een afgebakende zone van het plangebied. Er werd een opgraving uitgevoerd over een oppervlakte van 1532m². Door misinterpretatie en- communicatie van de geplande, werd niet de hele advieszone opgegraven en werd het gebied aangepast voor de GGA-kaart.

Op het plangebied werd een archeologische site aangetroffen die te dateren valt in meerdere perioden: de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode, late middeleeuwen, nieuwe-nieuwste tijden en WOI.

De stratigrafie die werd waargenomen verschilt licht verspreid over het projectgebied. Centraal in de drie werkputten was er sprake van een eenvoudige bodemstructuur in de vorm van de sequentie A(p)-B-C met een afgetopte A(p)-horizont. In het noordoosten van het projectgebied is er sprake van een A(p)-B-E-B/Bh-C-structuur. In het zuiden kwam er een A-B-E-Bh-C-structuur voor, echter bevond zich bovenaan een ophogingslaag die de originele bodemopbouw voor een groot deel verstoord heeft.

Er werden drie brandrestengraven opgegraven (inclusief proefsleuvenonderzoek en waarvan één verstoord door recente leidingen) die aan de hand van het reducerend gebakken handgevormd aardewerk en C14-dateringen geplaatst konden worden in de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode. Voor deze periode gaat het dus om een site van funeraire aard. In twee van de brandrestengraven bevond zich een urne. Die uit S141 werd geconserveerd. De pot bleek versierd te zijn met groeflijnen. Uit het fysisch antropologisch onderzoek van het botmateriaal uit brandrestengraven S57 uit het proefsleuvenonderzoek en S141 uit de opgraving volgde een determinatie van de menselijke resten. Beide crematies bevatten vermoedelijk menselijk botmateriaal, waarbij het axiaal skelet en het viscerocranium volledig ontbreken. Er kon bepaald worden dat beide individuen ten minste 20 jaar oud zullen zijn geweest. Het geslacht, een lichaamslengte of ziekteverschijnselen waren niet meer te achterhalen. Beide crematies werden goed tot zeer goed verbrand bij een temperatuur van 650-800+°C.

Van de geregistreerde sporen konden er drie grachten gedateerd worden in de late middeleeuwen. Twee parallelle noord-zuid georiënteerde grachten hebben een verdedigende functie gehad in de vorm van een landweer. De derde oost-west georiënteerde gracht diende als afbakening. Er werd ook één greppel uit de nieuwe tijd aangetroffen.

Enkele greppels bevatten geen vondstmateriaal en aangezien er voornamelijk ingezet werd op verder onderzoek van de brandrestengraven, bleef de datering onbepaald, echter doet de lichtgrijze vulling en de vorm van de sporen vermoeden dat het om relatief oude archeologische sporen gaat. Eén ervan werd tevens doorsneden door een deel van de laatmiddeleeuwse landweer, wat betekent dat de landweer jonger is dan één van de lichtgrijze greppels. Een definitieve uitspraak kan hierover door gebrek aan bewijsmateriaal niet gedaan worden.

De meeste sporen zijn te dateren in de nieuwste tijd. Het gaat om kuilen op parallelle rijen ten opzichte van elkaar, met gelijke onderlinge afstand, waarvan er twee types onderscheiden kunnen worden. De hypothese is dat het gaat om een consistente manier van afvaldepositie na productieactiviteiten gerelateerd aan kalkwinning. Er werd één kuil aangetroffen met geoxideerde resten van een prikkeldraadversperring. Tevens werd in hetzelfde spoor een fragment van een Duitse steelhandgranaat gevonden. Mogelijks betreft het een depositie van materiaal dat niet meer nodig bleek na het einde van Wereldoorlog I in 1918. Wellicht kunnen de restanten geassocieerd worden met de Duitse bezetting van het patersklooster dat fungeerde als lazaret tijdens WOI, waarvan de opgegraven zone zich bevindt ter hoogte van de toenmalige bijhorende moestuinen.

Het doel van het onderzoek was om te achterhalen wat de exacte aard is van de archeologische site die werd aangetroffen in de bodem. Er werden geen sporen aangetroffen die wezen op bewoning. Op de site vonden er activiteiten plaats van funeraire aard (late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode), diende de structuren als verdediging of afbakening (late middeleeuwen – nieuwe tijd) en werd er voorzien in consistente deponering van afval na productieactiviteiten (nieuwste tijd). Mogelijks bevinden de bewoningssporen zich buiten het plangebied.

Het onderzoeksdoel werd succesvol bereikt, aangezien het geleid heeft tot kenniswinst over de site en diens ontwikkelingen in bovengenoemde perioden.

7. BIBLIOGRAFIE

7.1. Literatuur

- VANDORPE L. et al. 2011, *Maiorum Consuetudini deditus. Transformaties en ontwikkeling van een rurale gemeenschap in de Mandelvallei: Gallo-Romeins en middeleeuws tijdvak ter hoogte van de Hondkensmolenstraat in Izegem*, Antea archeologie.
- APERS T., DIERCKX L. & PEPERMANS J. 2018, *2018B95 Izegem 't Pandje (prov. West-Vlaanderen), verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek*, Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.
- APERS T., DIERCKX L. & PEPERMANS J. 2018, *2018B95 Izegem 't Pandje (prov. West-Vlaanderen), programma van maatregelen*, Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.
- APERS T. & PEPERMANS J. 2019, *2018K51 Izegem 't Pandje (prov. West-Vlaanderen), archeologierapport opgraving*, Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.
- BLOMME B. (m.m.v. HESSEL L.) 1991, *De minderbroeders kapucijnen te Izegem*, Ten Mandere 91, p. 3-26.
- BROKAMP B. 2012, 'Middeleeuwse landweren in Nederland', in: BAAS H., GROENEWOUDT B., JUNGIERUS P. & RENES H., *Historische wallen in het Nederlandse landschap. De stand van kennis*, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort, hoofdstuk 6, p. 105-121.
- BRUYNINCKX T. & APERS T. 2017, *Ingelmunster Nijverheidsstraat (prov. West-Vlaanderen), Basisrapport Archeologische Opgraving*, Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.
- DECLERCQ W. 2009, *Lokale gemeenschappen in het Imperium Romanum. Transformaties in rurale bewoningsstructuur en materiële cultuur in de landschappen van het noordelijk deel van de civitas Menapiorum (provincie Gallia-Belgica, ca. 100 v. Chr. – 400 n. Chr.)*, Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, Universiteit Gent.
- DEMOEN D. & SCHELLENS S. 2016, *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Izegem-Blekerijstraat*, BAAC Vlaanderen Rapport 254, Bassevelde.
- HANECA K., DEBRUYNE S., VANHOUTTE S. EN ERVYNCK A. 2016, *Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar de optimale strategie, Onderzoeksrapporten Onroerend Erfgoed 48*.
- HANTSON W. 2013, *Actuele Archeologie in de BIE-regio, West-Vlaamse Archeokrant 81*, Roeselare.
- WUYTS F. & RENIERE S. 2013, *Izegem – Hazelaarstraat. Rapportage archeologisch proefsleuvenonderzoek (Januari/Februari 2013)*, Ghent Archaeological Team bvba, Bredene.

- WYNS G. & VERAART D. 2017, *2016K328 Izegem 't Pandje (prov. West-Vlaanderen), verslag van resultaten bureauonderzoek*, Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.
- WYNS G. & VERAART D. 2017, *2016K328 Izegem 't Pandje (prov. West-Vlaanderen), programma van maatregelen*, Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.

7.2. Internetbronnen

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2019, *Klooster van de minderbroeders kapucijnen* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/51647> (Geraadpleegd op 06-09-2019).
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://www.geopunt.be/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- [https://nl.wikipedia.org/wiki/Landweer_\(vestingwerk\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Landweer_(vestingwerk)) (Geraadpleegd op 04-09-2019).

7.3. Figurenlijst

Figuur 1: Overzicht van de geplande werken (bron: Wyns G. & Veraart D. 2017)	5
Figuur 2: Opgravingsplan weergegeven op de geplande werken op GRB – bijlage 5 (bron: geopunt.be).	6
Figuur 3: Aanduiding van de niet verder onderzochte delen en verder onderzochte delen, met aanpassing van de contour voor het gebied GGA, weergegeven op het GRB (bron: geopunt.be).	9
Figuur 4: Vlakfoto van werkput 1 met aanzicht vanuit het zuidwesten.	10
Figuur 5: Vlakfoto noordelijk deel werkput 2 met aanzicht vanuit het noorden.	11
Figuur 6: Vlakfoto zuidelijk deel werkput 2 met aanzicht vanuit het noordwesten.	11
Figuur 7: Vlakfoto van werkput 3 met aanzicht vanuit het oosten.	12
Figuur 8: Werkputtenplan van de opgraving – bijlage 1a (bron: geopunt.be).	12
Figuur 9: Werkputtenplan van de opgraving weergegeven binnen de advieszone op een recente luchtfoto – bijlage 1b (bron: geopunt.be).	13
Figuur 10: Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	16
Figuur 11: Het plangebied weergegeven op het GRB (bron: geopunt.be).	16
Figuur 12: Bodemgebruiksk kaart 2001 met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	17
Figuur 13: Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	18
Figuur 14: Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	19
Figuur 15: Bodemkaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	19
Figuur 16: Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	20
Figuur 17: Atlas der buurtwegen (1841) met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	21
Figuur 18: Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	21
Figuur 19: Kaart van Popp (1842-1879) met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	22
Figuur 20: Foto van aan het voormalige klooster van de minderbroeders kapucijnen (bron: collectie Julien Maes).	23
Figuur 21: Profiel 1, geplaatst in de noordoosthoek van het onderzoeksgebied (WP1), tot een diepte van +16,87m TAW.	26
Figuur 22: Digitaal model van profiel 1 – bijlage 6.	26
Figuur 23: Profiel 4, geplaatst in het zuidwesten van het onderzoeksgebied (WP3), tot op een diepte van +16,87m TAW.	27
Figuur 24: Digitaal model van profiel 4 – bijlage 7.	28
Figuur 25: Hoogteplan weergegeven op het DTM Vlaanderen - bijlage 2 (bron: geopunt.be).	29
Figuur 26: Totaalplan, weergegeven op het GRB - bijlage 3 (bron: geopunt.be).	30
Figuur 27: Gefaseerd sporenplan, weergegeven op het GRB – bijlage 4 (bron: geopunt.be).	31
Figuur 28: Coupefoto van S155 (WP2), met aanzicht vanuit het noordoosten.	32
Figuur 29: Coupefoto van zwaar verstoord spoor S18 (WP1), met aanzicht vanuit het westen.	33
Figuur 30: Vlakfoto van brandrestengraf S141 (WP2), met aanzicht vanuit het westen (L) en vlakfoto na geleidelijke verdieping tot op -7cm, met bovenaanzicht vanuit het oosten.	33

Figuur 31: Coupefoto van S141 (WP2), na het naar achter plaatsen van het profiel in functie van het registreren van de urne (INR 11), met aanzicht vanuit het noordwesten.	34
Figuur 32: Coupefoto van S57 uit het proefsleuvenonderzoek, met zicht vanuit het oosten.	34
Figuur 33: Plan met de sporen uit de late ijzertijd - vroeg-Romeinse periode uitgelicht – bijlage 4a (bron: geopunt.be).	35
Figuur 34: Vlakfoto van S41 (WP3), met aanzicht vanuit het zuidwesten.	36
Figuur 35: Coupefoto van S41 (WP3) die S40 doorsnijdt, met aanzicht vanuit het zuiden.	36
Figuur 36: Vlakfoto van S88 (WP2), met aanzicht vanuit het noorden.	37
Figuur 37: Coupefoto van S88 (WP2), met aanzicht vanuit het noorden.	37
Figuur 38: Plan met de sporen uit de late middeleeuwen uitgelicht – bijlage 4b (bron: geopunt.be).	38
Figuur 39: Vlakfoto van S15, met aanzicht vanuit het noorden.	39
Figuur 40: Coupefoto van S78 (WP3), met aanzicht vanuit het zuiden en representatief voor de gelijkvormige kuilen.	40
Figuur 41: Coupefoto van S130 (WP2), met aanzicht vanuit het westen.	40
Figuur 42: Vlakfoto van S132 (WP2), met aanzicht vanuit het noorden.	41
Figuur 43: Detail van de kuilen in onderling verband met elkaar. Hierbij werd een onderverdeling gemaakt tussen de 2 types, die op basis van vorm en vulling van elkaar onderscheiden kunnen worden (bron: geopunt.be).	42
Figuur 44: Plan met de sporen uit de nieuwe tijd, nieuwste tijd en WOI uitgelicht – bijlage 4c (bron: geopunt.be).	42
Figuur 45: Vlakfoto van S9 (WP1) (L) en detailfoto van de prikkeldraadversperring aangetroffen in de tweede helft daarvan (R), met aanzicht vanuit het oosten.	43
Figuur 46: Vlakfoto van S16 (L.), S11-13 (M.) en S15 (R.), met aanzicht vanuit het zuidwesten.	44
Figuur 47: Coupefoto van ondiepe paalkuil S11, met aanzicht vanuit het westen.	44
Figuur 48: Coupefoto van S40 (WP3), met aanzicht vanuit het westen.	45
Figuur 49: Vlakfoto van S54 (WP3), met aanzicht vanuit het westen.	45
Figuur 50: Fragmentair handgevormd aardewerk (INR 16) uit S10 (L) en een detail van het baksel (R).	46
Figuur 51: Foto van hoe INR11 in brandrestengraf S141 werd aangetroffen.	46
Figuur 52: Foto van urne INR 11 uit S141 na conservatie (foto: Ansje Cools).	47
Figuur 53: Materiaaltekening van de urne (INR 11) uit brandrestengraf S141 – bijlage 8 (materiaaltekening: Bert Mestdagh).	47
Figuur 54: Fragmentair grijs gedraaid en rood geglazuurd aardewerk (INR 22) uit S88.	48
Figuur 55: Steelfragment van een oranje kleiijp (INR 15) uit S7 (L) en een blauw beschilderd faience kopje met bladmotief aan de buitenzijde (INR 28) uit S129 (R).	48
Figuur 56: Verhoudingen van de verschillende lichaamsonderdelen per graf (bron: April Pijpelink).	51
Figuur 57: Totaaloverzicht van de determinatieresultaten per individu (bron: April Pijpelink).	51
Figuur 58: Foto's van urne INR 11 uit brandrestengraf S141 na conservatie (foto: Ansje Cools).	52
Figuur 59: Detailfoto van versiering op urne INR 11 uit brandrestengraf S141 na conservatie (foto: Ansje Cools).	52
Figuur 60: Foto van de landweer in Ingelmunster (bron: BRUYNINCKX T. & APERS T. 2017.)	54

Figuur 61: Structureel voorbeeld van een landweer (bron: vernieuwde weergave (door auteur) van voorbeeld op Wikipedia). 54

8. BIJLAGEN

Projectcode	2018K51
Onderwerp	Plannenlijst
Plannummer	Bijlage 1a
Type/onderwerp	Werkputtenplan weergegeven op het GRB
Aanmaakschaal	Ongekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22/01/2019
Plannummer	Bijlage 1b
Type/onderwerp	Werkputtenplan weergegeven op een recente luchtfoto
Aanmaakschaal	Ongekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22/01/2019
Plannummer	Bijlage 2
Type/onderwerp	Hoogtes -en profielenplan weergegeven op het DTM Vlaanderen
Aanmaakschaal	Ongekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	26/08/2019
Plannummer	Bijlage 3
Type/onderwerp	Totaalplan
Aanmaakschaal	Ongekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02/09/2019
Bijlage	Bijlage 4
Type/onderwerp	Gefaseerd sporenplan
Aanmaakschaal	Ongekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02/09/2019
Bijlage	Bijlage 4a
Type/onderwerp	Sporen late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode
Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02/09/2019
Bijlage	Bijlage 4b
Type/onderwerp	Sporen late middeleeuwen

Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02/09/2019
Bijlage	Bijlage 4c
Type/onderwerp	Sporen nieuwe- nieuwste tijd en WOI
Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/09/2019
Bijlage	Bijlage 5
Type/onderwerp	Opgravingsplan weergegeven op de geplande werken op GRB
Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/09/2019
Bijlage	Bijlage 6
Type/onderwerp	Digitaal model stratigrafie profiel 1
Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/09/2019
Bijlage	Bijlage 7
Type/onderwerp	Digitaal model stratigrafie profiel 4
Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/09/2019
Bijlage	Bijlage 8
Type/onderwerp	Materiaaltekening urne INR 11
Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/09/2019
Bijlage	Bijlage 9a
Type/onderwerp	C14-dateringen INR 42-45
Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02/04/2019
Bijlage	Bijlage 9b
Type/onderwerp	C14-dateringen INR 46-47
Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal

Datum	11/06/2019
Bijlage	Bijlage 10
Type/onderwerp	Determinatie brandrestengraven Izegem 't Pandje (April Pijpelink)
Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/09/2019
Bijlage	Bijlage 11
Type/onderwerp	Conservatiefiche Izegem 't Pandje (Ansje Cools)
Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/09/2019
Bijlage	Bijlage 12
Type/onderwerp	Sporenljst
Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/09/2019
Bijlage	Bijlage 13
Type/onderwerp	Inventarislijst
Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/09/2019
Bijlage	Bijlage 14
Type/onderwerp	Fotolijst
Aanmaakschaal	/
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/09/2019